

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΘΕΩΡΙΑΣ

Να συντάξετε περίληψη των παρακάτω κειμένων (έκταση: 100-110 λέξεις).

Κείμενο 1

Με δεδομένη την οικολογική κρίση, την ακραία ανισότητα της κατανομής των πόρων μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, την αδυναμία να συνεχίσει το σύστημα τη σημερινή του πορεία, το απαιτούμενο είναι μια νέα δυναμική πραγματικότητα που η σημασία της δεν μπορεί να συγκριθεί με τίποτε άλλο στο παρελθόν. Αναφέρομαι σε μια πραγματικότητα που θα έβαζε στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου σημασίες άλλες από την αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης και στόχους ζωής διαφορετικούς, για τους οποίους οι άνθρωποι θα μπορούσαν να πουν πως αξίζουν τον κόπο.

Αυτό θα απαιτούσε, φυσικά, μια αναδιοργάνωση των κοινωνικών θεσμών, των εργασιακών, των οικονομικών, των πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων. Ένας τέτοιος προσανατολισμός, όμως, απέχει ανυπολόγιστα από τα όσα σκέπτονται και, ίσως, από τα όσα ποθούν οι άνθρωποι σήμερα. Αυτή είναι η μεγάλη δυσκολία που πρέπει να αντιμετωπίσουμε.

Θα έπρεπε, σκέπτομαι, να θέλουμε μια κοινωνία στην οποία οι οικονομικές αξίες θα έχουν παύσει να κατέχουν κεντρική θέση, όπου η οικονομία θα έχει ξαναμπει στη θέση της, δηλαδή θα έχει γίνει ένα απλό μέσο του ανθρώπινου βίου και όχι ύστατος σκοπός, στην οποία, επομένως, θα έχουμε παραιτηθεί από την τρελή κούρσα προς μια συνεχώς αυξανόμενη κατανάλωση. Αυτό δεν είναι απλώς αναγκαίο, για να αποφύγουμε την τελεσίδικη καταστροφή του γήινου περιβάλλοντος. Είναι αναγκαίο κυρίως, για να βγούμε από την ψυχική και ηθική εξαθλίωση των σύγχρονων ανθρώπων.

Θα έπρεπε, ακόμα, από εδώ και εμπρός οι άνθρωποι (μιλάω για τις πλούσιες χώρες) να δεχτούν ένα αξιοπρεπές αλλά λιτό βιοτικό επίπεδο και να παραιτηθούν από την ιδέα ότι ο κεντρικός στόχος της ζωής τους είναι να αυξάνεται η κατανάλωσή τους κατά 2 με 3% το χρόνο. Για να το δεχτούν αυτό, θα έπρεπε κάτι άλλο να δίνει νόημα στη ζωή τους. Αυτό το άλλο είναι η ανάπτυξη των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων.

Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μιαν άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου· μιαν αληθινή δημοκρατία που θα συνεπαγόταν τη συμμετοχή όλων στη λήψη των αποφάσεων· μιαν άλλη οργάνωση παιδείας, ώστε να διαπλάθονται πολίτες ικανοί «να άρχουν και να άρχονται βάσει των νόμων» σύμφωνα με τη θαυμάσια έκφραση του Αριστοτέλη.

Εννοείται ότι όλα αυτά θέτουν τεράστια προβλήματα. Προβλήματα μεγάλης δυσκολίας που όμως, κατά τη γνώμη μου, μπορούν να λυθούν, με την προϋπόθεση ότι η πλειονότητα των ανθρώπων και των ικανοτήτων τους θα κινητοποιηθεί για τη δημιουργία λύσεων, αντί να προβληματίζεται για το πότε θα μπορέσει να αποκτήσει τρισδιάστατη τηλεόραση. Αυτά είναι τα καθήκοντα που έχουμε μπροστά μας και η τραγωδία της εποχής μας είναι ότι η ανθρωπότητα δεν νοιάζεται γι. αυτά. Πόσον καιρό ακόμα η ανθρωπότητα θα κατατράχεται από τις ματαιότητες και τις ψευδαισθήσεις που ονομάζουμε εμπορεύματα; Μια καταστροφή οποιουδήποτε είδους - οικολογική για παράδειγμα - θα προκαλέσει άραγε μια βίαιη αφύπνιση ή μήπως την εμφάνιση αυταρχικών ή ολοκληρωτικών καθεστώτων; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει σε τέτοιου είδους ερωτήματα.

Εκείνο, πάντως, που μπορούμε να πούμε, είναι ότι όλοι όσοι έχουν συνείδηση του σοβαρού χαρακτήρα των ζητημάτων πρέπει να προσπαθήσουν να μιλήσουν, να ασκήσουν κριτική σ. αυτή την ξέφρενη πορεία προς την άβυσσο, να ξυπνήσουν τη συνείδηση των συμπολιτών τους.

Κορνήλιος Καστοριάδης, «Η Άνοδος της Ασημαντότητας» (διασκευή)

Κείμενο 2

Η κιβδηλοποιός διαφήμιση

Ας αφήσουμε τους παθιασμένους της γραφής να ισχυρίζονται ότι τα πάντα προορίζονται να γίνουν παράγραφος κάποιου βιβλίου ή και απλή αράδα του. Άλλο ισχύει. Σε διαφημιστική ύλη είναι προορισμένα να μετατραπούν τα πάντα, εικόνες και λέξεις, ιδέες και αισθήματα, σύμβολα και μορφές της τέχνης, της φιλοσοφίας ή της επιστήμης που σημάδεψαν το χρόνο. Ο Μέγας Κονιορτοποιητής και Εξομοιωτής δεν έχει πρόβλημα τι θα αντλήσει κι από πού για να κατασκευάσει δελεαστικά φιλμάκια, και δεν δίνει σε κανέναν λογαριασμό για τη βουλμική αλαζονεία του. Για τον Εξομοιωτή, αφού όλα είναι τεχνικώς δυνατό να μεταποιηθούν σε ψηφίδες διαφήμισης, συνάγεται ότι είναι και ηθικό να γίνει κάτι τέτοιο.

Και τι δεν έχουμε δει τα τελευταία χρόνια. Ο Πυθαγόρας, ο Σωκράτης κι άλλοι γενειοφόροι της ελληνικής αρχαιότητας επιστρατεύτηκαν για να διαφημίσουν ένα ξυραφάκι (όχι, το χιούμορ, ακόμα κι αν όντως υπάρχει, πράγμα σπάνιο, δεν αθώνει τα πάντα): ο Ρήγας Φεραίος «αναστήθηκε» για να ρεκλαμάρει ομόλογα κάποιας τράπεζας (όχι πάντως από αυτά που αγόρασαν οι εντεταλμένοι «ανίδεοι» διοικητές των ασφαλιστικών ταμείων): ο Φιντέλ Κάστρο έγινε άθελά του προπαγανδιστής ενός «ηγετικού» τζιπ, από αυτά που «απελευθερώνουν» τα ορεινά του Κολωνακίου: οι κίονες του Παρθενώνα «πειράχτηκαν» για να μοιάσουν στο σχήμα της «αναψυκτικής» φιάλης με τη μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα παγκοσμίως: ο Αϊνστάιν, ο «Μεγάλος Σχετικός» όπως τον είχαν βαφτίσει οι Ινδιάνοι Χόπι όταν τους επισκέφθηκε, μετράει πολλές διαφημιστικές εμφανίσεις...

Η διαφήμιση, παραμυθιάς επινοητικός και παιδαγωγός πειστικότητας, παράγει ιδεολογία. Τόσο με το άμεσο, λεκτικό και εικαστικό μήνυμά της, καταναλωτισμού σημαντικό, όσο και με τα συμφραζόμενά της. Έχουμε συνηθίσει βέβαια να βλέπουμε διάσημους πρωταθλητές και προπονητές σε ρόλο διαφημιστών, η συνήθεια ωστόσο δεν απαγορεύει την ένσταση, είτε σαν διαφημιστικό δέλεαρ χρησιμοποιείται κάποιο από τα λεγόμενα εθνικά σύμβολα είτε όχι.

Η ελληνικότητα πολλών και ποικίλων προϊόντων παρουσιάζεται χρόνια τώρα από τους μυθοπλάστες της διαφήμισης, που ξέρουν ποιο «ένσικτό» μας να κουρδίσουν, σαν ισοδύναμη της γνησιότητας, της αυθεντικότητας και της υψηλής ποιότητας. Επί παραδείγματι, το σλόγκαν «This is carta» μιας πρόσφατης διαφήμισης τηλεκάρτας, έτσι όπως παραπέμπει ευθέως, με την όλη σκηνοθεσία και εκφορά του, στο πασίγνωστο πια «This is Sparta», που λέει ο κατά Χόλιγουντ Λεωνίδα στους «Τριακόσιους», ποντάρει και πάλι στην ελληνικότητα, και μάλιστα μια σκληρή, μέχρι θανάτου αποφασισμένη ελληνικότητα. Σε επόμενη έκδοση μπορεί να δούμε τον Σπαρτιάτη βασιλιά να λέει «μολών λαβέ», κρατώντας τηλεκάρτες, αφού, ως γνωστόν, στον πλαστό και πλάνο κόσμο της διαφήμισης, το απίθανο και το εξωφρενικό είναι τόσο συχνά όσο και το τετριμμένο και το λογικοφανές.

Και μιας και ο λόγος περί γνησιότητας και ελληνικότητας, ποιες αξίες είναι «γνήσια ελληνικές»; Οι εικασίες περιττεύουν. Ρητορικό το ερώτημα και την απάντησή του τη δίνει μια ολοσέλιδη διαφήμιση του ΟΠΑΠ που δημοσιεύθηκε στις εφημερίδες τις τελευταίες ημέρες, υπό τον τίτλο «Έργο ευθύνης για την κοινωνία. Το δικό μας παιχνίδι. Η ζωή». Αντιγράφω το σχετικό κείμενο, που απλώς αναπαράγει σε συνοπτική μορφή μαζικές πεποιθήσεις, επί δεκαετίες καλλιεργημένες από την πολιτεία, την Εκκλησία, το σχολείο, τον στρατό και τα μέσα ενημέρωσης: «Το δικό μας παιχνίδι είναι ένα παιχνίδι με αξίες γνήσια ελληνικές. Πολιτισμός, Παιδεία, Υγεία, Αθλητισμός. Αξίες που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη, πιο δημιουργική. Αξίες που στηρίζουμε έμπρακτα, με υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, με προσήλωση και με πάθος»...

Είναι όντως «γνήσια ελληνική αξία» ο Αθλητισμός με τόση βία στα γήπεδα, τόση φαρμακοχημική «βοήθεια» και τόσο άγρια εκμετάλλευση του αθλητισμού από πολιτικούς και επιχειρηματίες; Είναι πράγματι «γνήσια ελληνική αξία» ο Πολιτισμός, σήμερα, όταν τα κονδύλια που του χαλαλίζει κατ' έτος ο κρατικός προϋπολογισμός είναι μικρότερα και από τα επί δεκαετίες στάσιμα κονδύλια που απορροφά η εκπαίδευση και όταν αμφισβητείται ακόμα και η ελευθερία της τέχνης, η επιτήρηση της οποίας ανατίθεται στις διωκτικές αρχές; Όσο για το αν η Υγεία είναι «γνήσια ελληνική αξία», ας υπομνησθούν ελάχιστα από τα βαρύτατα τραύματά της: ο θάνατος δύο νεογνών, νηπίου επειδή δεν υπήρχαν θερμοκοιτίδες, το πολύωρο μπλακ άουτ του νοσοκομείου Μεταξά επειδή «ένα τρωκτικό προκάλεσε πυρκαγιά», οι 150 κλίνες εντατικής θεραπείας που παραμένουν ανενεργές, η έλλειψη αξονικού τομογράφου στο Ιπποκράτειο. Μολαταύτα, σε πρόσφατη δημοσκόπηση, ο υπουργός Υγείας κρίθηκε άξιος από το 40% των ερωτηθέντων, αποσπώντας την τρίτη θέση στον κατάλογο των «επιτυχημένων υπουργών». Όσο γνωρίζω, πάντως, ούτε η αμνησία ούτε η ακρισία διαφημίζονται σαν «γνήσιες ελληνικές αξίες».

Παντελής Μπουκάλας, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 10/6/2007 (διασκευασμένο κείμενο)

Κείμενο 3

Μανιφέστο για ένα νέο «εμείς»

Μια έκκληση στους Μουσουλμάνους της Δύσης και τους συμπολίτες τους

Έχουμε αρκετούς λόγους να ανησυχούμε. Οι επαναλαμβανόμενες τρομοκρατικές επιθέσεις ανά τον κόσμο, μαζί με τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» και τις αυξανόμενες εντάσεις που πηγάζουν από κοινωνικά προβλήματα, συνθέτουν το πορτρέτο του Ισλάμ ως απειλή για τις δυτικές κοινωνίες. Ο φόβος, και οι συναισθηματικές αντιδράσεις που τον συνοδεύουν, έχουν γίνει μέρος της δημόσιας νοοτροπίας. Τέτοιες αντιδράσεις, ενώ συχνά είναι βάσιμες, γίνονται με αυξανόμενη, επίσης, συχνότητα αντικείμενο εκμετάλλευσης για πολιτικούς σκοπούς.

Τα γεγονότα των τελευταίων ετών έφεραν τους δυτικούς λαούς πρόσωπο με πρόσωπο με νέες πραγματικότητες. Η ολοένα πιο ορατή παρουσία ανάμεσά τους εκατομμυρίων Μουσουλμάνων τους έκανε να συνειδητοποιήσουν ότι οι κοινωνίες τους έχουν αλλάξει και αυτό προκάλεσε φόβους και προβλήματα που είναι απολύτως βάσιμα, ακόμη κι αν εκφράζονται με κάποια σύγχυση. Αντιμέτωποι με αυτά τα προβλήματα, οι Μουσουλμάνοι πρέπει να εκφράσουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, στην ικανότητά τους να ζουν και να επικοινωνούν με πλήρη ηρεμία στις δυτικές κοινωνίες. Η επανάσταση εμπιστοσύνης στην οποία καλούμε θα εξαρτηθεί από την αυτοπεποίθησή τους, από την εμπιστοσύνη στις πεποιθήσεις τους: το έργο που έχουν να κάνουν είναι να επανακτήσουν την κληρονομιά τους και να αναπτύξουν απέναντί της μια θετική αλλά κριτική πνευματική στάση που να βεβαιώνει πως η διδασκαλία του Ισλάμ καλεί τους Μουσουλμάνους σε πνευματική ζωή και αυτομεταρρύθμιση. Πρέπει να επιμείνουν ότι αναμένεται από τους Μουσουλμάνους να σέβονται τους νόμους των χωρών στις οποίες κατοικούν.

Οι κοινωνίες μας αναμένουν την εμφάνιση ενός νέου «Εμείς». Ενός «Εμείς» που θα φέρει κοντά άνδρες και γυναίκες (όλων των θρησκειών και εκείνους χωρίς θρησκεία) οι οποίοι θα αναλάβουν να λύσουν τις αντιφάσεις της κοινωνίας τους. Ένα τέτοιο «Εμείς» θα εκπροσωπήσει από τώρα και εις τα εξής αυτή τη σύμπραξη των πολιτών που επιζητούν να αγωνιστούν μαζί για το μέλλον τους.

Οι δυτικές κοινωνίες δεν θα κερδίσουν τη μάχη ενάντια στην κοινωνική ανασφάλεια μόνο μέσα από μια προσέγγιση που βασιζέται στην ασφάλεια. Οι κοινωνικοί θεσμοί, η διαπαιδαγώγηση του πολίτη, η δημιουργία θέσεων εργασίας επιβάλλονται μέσα στις πόλεις. Στον αγώνα κατά της καχυποψίας, η δέσμευση των δημοτικών συμβουλίων μπορεί να κάνει τη διαφορά και οι πολίτες δεν πρέπει να διστάζουν να χτυπούν την πόρτα τους, να τους υπενθυμίζουν πως σε μια

δημοκρατική κοινωνία ο εκλεγμένος αντιπρόσωπος είναι στην υπηρεσία του εκλογέα, και όχι το αντίθετο.

Ταρίκ Ραμαντάν (Tariq Ramadan), 6/7/2006, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μουσουλμάνων, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (διασκευασμένο και συντομευμένο κείμενο)

Κείμενο 4

Η φιλία

Η φιλία, δώρο ακριβό και ευτύχημα σπάνιο, έχει πανάρχαιους τίτλους ευγένειας. Την εχάρηκαν άνθρωποι εκλεκτοί, σε όλα τα γεωγραφικά και τα ιστορικά πλάτη της οικουμένης, και την εγκωμίασαν ποιητές, σοφοί, πολιτικοί με τον τρόπο του ο καθένας, αλλά όλοι με την ίδια συγκίνηση. Άλλωστε, εκτός από την καταγωγή της λέξης (που είναι κατευθείαν παράγωγο του κύριου για την «αγάπη» ρήματος: φιλείν), και μόνο το γεγονός ότι, για να τονίσουμε την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη μας προς τα πιο οικεία μας πρόσωπα, δηλώνουμε ότι τους θεωρούμε «φίλους», μαρτυρεί πόσο ψηλά η κοινή συνείδηση τοποθετεί τη φιλία.

Τι είναι η φιλία; «Εύνοια», φυσικά, όπως λέγει ο Αριστοτέλης να έχεις, δηλαδή, καλές διαθέσεις απέναντι σ' έναν άνθρωπο, να αισθάνεσαι στοργή γι' αυτόν, να επιζητείς την συντροφιά του και να θέλεις την ευτυχία του να είσαι εύνους προς κάποιον και αυτός εύνους προς εσένα να υπάρχει ανταπόκριση, αμοιβαιότητα στα αισθήματά σας, να τον αγαπάς και να τον τιμάς κι εκείνος, επίσης, να σε αγαπά και να σε τιμά. Γι' αυτό, όσο τρυφερός κι αν είναι οι σχέσεις μας με τα άψυχα, δεν λέγονται φιλία. Όταν αγαπούμε ένα άψυχο πράγμα, αυτό που αισθανόμαστε δεν είναι φιλία.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη φιλικών σχέσεων, κατά τον Αριστοτέλη: «διά το χρήσιμον», «δι' ηδονήν», «διά το αγαθόν». Στην πρώτη περίπτωση, συνδεόμαστε μ' έναν άνθρωπο, επειδή ο ένας μας είναι στον άλλο χρήσιμος (για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.). Στη δεύτερη, διατηρούμε στενές σχέσεις μαζί του, επειδή μας προξενεί ευχαρίστηση (είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, επιδέξιος συμπαίκτης κ.τ.λ.). Και στις δύο περιπτώσεις, «αγαπούμε» τον άλλο κι εκείνος μας «αγαπά» όχι για την ανθρώπινη ποιότητά μας, επειδή, δηλαδή, είμαι εγώ αυτός που είμαι και είναι εκείνος αυτός που είναι (κατά το σώμα και την ψυχή, το ήθος, το πνεύμα), αλλά επειδή κάτι άλλο περιμένουμε απ' αυτόν και αυτός από εμάς, ένα κέρδος (υλικό ή ηθικό) ή μιαν απόλαυση (την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).

Του τρίτου είδους ο φιλικός δεσμός είναι η τέλεια, η ουσιαστική και ακατάλυτη φιλία. Τον κάνω συντροφιά, τον τιμώ, τον αγαπώ, με κάνει συντροφιά, με τιμά, με αγαπά, όχι επειδή περιμένω απ' αυτόν ή εκείνος περιμένει από μένα ωφέλεια (με όλο που βέβαια και μπορώ και θα τον ωφελήσω, όπως και εκείνος επίσης, και μπορεί και θα με ωφελήσει), ούτε επειδή μου είναι ευχάριστος και του είμαι ευχάριστος (με όλο που πραγματικά αισθανόμαστε ευχαρίστηση ο ένας κοντά στον άλλο), αλλά επειδή, όντας ο καθένας μας αυτό που είναι, μοιάζουμε ο ένας στον άλλο – η ομοιότητά μας βρίσκεται στην ανθρώπινη αξία μας, στο υψηλό ποιόν της ανθρωπιάς μας. Η τέλεια, λοιπόν, φιλία είναι συνάντηση και δεσμός δύο προσώπων απάνω στον ίδιο ηθικό άξονα, στην ίδια αξιολογική κλίμακα. Θεμέλιο και εγγύηση της αγάπης τους είναι η «αρετή», και επειδή η αρετή είναι «κτήμα ες αεί» του ανθρώπου, ούτε αλλοτριώνεται, ούτε φθείρεται οι φιλίες που δημιουργούνται απάνω σ' αυτή τη βάση είναι σταθερές και μόνιμες, αδιάλυτες.

Φίλος είναι ο παραστάτης και σύμμαχός μας στον τραχύ αγώνα να υπάρξουμε, να σηκώσουμε το βάρος της ανθρωποσύνης μας, χωρίς να συντριβούμε ή να ευτελιστούμε. Όταν σε μια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από ένα καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο σύμβουλος και κριτής; Μπορεί το πρόσωπο τούτο να είναι άλλος εκτός από τον φίλο;

Ε.Π. Παπανούτσος, Πρακτική Φιλοσοφία, σσ. 111-121, Εκδόσεις Νόηση, Αθήνα, 2008 (Διασκευή).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη και τους τρόπους (τις μεθόδους) ανάπτυξης των παρακάτω παραγράφων.

1. Οι λόγοι της απήχησης που έχει το κινητό στους νέους είναι διάφοροι. Σύμφωνα με ερευνητές του φαινομένου, οι νέοι το χρησιμοποιούν κυρίως για να διατηρήσουν και να ενισχύσουν τις κοινωνικές τους σχέσεις. Το κινητό τηλέφωνο επιτρέπει στους νέους να υπερκεράσουν τα συχνά αναποτελεσματικά γι' αυτούς επικοινωνιακά σχήματα-κανόνες, που έχουν επιβληθεί από τους ενηλίκους σε όλους τους χώρους που κινούνται σπίτι, σχολείο, κέντρα διασκέδασης. Ακόμη, το κινητό τηλέφωνο αποτελεί έναν ιδιόμορφο «ομφάλιο λώρο» ανάμεσα στο γονιό και το παιδί, επιτρέποντας πιθανόν τον μεγαλύτερο έλεγχό του, αλλά και δίνοντάς του τη δυνατότητα να διεκδικεί περισσότερες ελευθερίες. Μάλιστα δεν λείπουν αυτοί που ισχυρίζονται ότι το κινητό αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στη διαδικασία ανεξαρτητοποίησης του νέου, καθώς είναι ένα μέσο που συμβάλλει στο σχηματισμό της ταυτότητας και στην απόκτηση της αυτονομίας του.

2. Ως προς το σχεδιασμό τους, οι παιδικόι τίτλοι μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: τίτλοι με υψηλής πολυπλοκότητας λογισμικό και τίτλοι με χαμηλότερης πολυπλοκότητας λογισμικό. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο παιχνίδια, λογισμικό εξάσκησης (πειράματα, δοκιμασίες) και μαθητικά βοηθήματα. Η κατηγορία αυτή έχει ως βασικό της γνώρισμα το ότι το σενάριο και το περιβάλλον είναι ανοιχτά, δηλαδή το παιδί καλείται να προβεί σε ενέργειες και ανάλογα με τις επιλογές του μεταβαίνει και σε διαφορετικούς τομείς (επίπεδα) του προγράμματος. Έτσι σε ένα, π.χ., παιχνίδι πολεμικής στρατηγικής μπορεί να ελέγχει τον οπλισμό και τα πυρομαχικά του, να μεταπηδά σε διαφορετικούς χώρους ή χρόνους του παιχνιδιού, να λύνει αινίγματα και να αναπτύσσει αμφίδρομη σχέση με χαρακτήρες. Η δεύτερη κατηγορία αφορά στις προσομοιώσεις. Τα ιδιαίτερα δημοφιλή προγράμματα προσομοίωσης πτήσεων ή οδήγησης εξελίσσονται γραμμικά. Περισσότερο πιστά στις πραγματικές συνθήκες, δεν έχουν εκείνο τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα του λογισμικού της πρώτης κατηγορίας ωστόσο προσφέρουν ζωνρή συγκίνηση. Μαζί με αυτά τα προγράμματα, ένας ολόκληρος εξοπλισμός «παρελκόμενων ειδών» έρχεται να συμπληρώσει το μαγικό οπλοστάσιο της ψηφιακής συγκίνησης: νέες κονσόλες, ειδικά χειριστήρια, τιμόνια αεροσκαφών ή αυτοκινήτων, όπλα, διόπτρες.

3. Το σκηνικό, μέσα στο οποίο κινούμαστε, ενώ μοιάζει να είναι πολυδύναμο και ευέλικτο, πίσω από αυτήν την ευκολία του συχνά μας παγιδεύει, μας αφαιρεί δηλαδή αυτό, που φαίνεται να μας προσφέρει, την ελευθερία μας. Γιατί και η διακίνησή μας μέσα στο χώρο κινδυνεύει να γίνει ένα επιφανειακό προσπέρασμα, κι η αυξημένη πληροφόρηση μια κατευθυνόμενη απ' έξω κατήχηση κι η μεγαλύτερη προσφορά αγαθών ένα πάθος πλεονεξίας. Μέσα σε ένα τέτοιο αμφίσημο χώρο η λειτουργία της Δημοκρατίας κινδυνεύει να εκπέσει σε μία ψευδαίσθηση άσκησης ελευθερίας, που καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τους μηχανισμούς της προπαγάνδας και ο σκοπός της Δημοκρατίας που λύνει η αρτίωση του ανθρώπου, να μεταπέσει σε ένα ατέλειωτο κυνηγητό του κράτους ευημερίας και κατανάλωσης.

4. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων απευθύνονται σε ένα ευρύ κοινό και πρέπει να προσαρμόζονται ανάλογα με την ηλικία, το κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο των επισκεπτών. Ήδη αρκετά μουσεία έχουν προσαρμοστεί σ' αυτή την αναγκαιότητα με πολύ θετικά αποτελέσματα. Το Βυζαντινό Μουσείο (εκπαίδευσε 7.000 μαθητές την προηγούμενη χρονιά!), το Μουσείο

Μπενάκη, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, η Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, το Νομισματικό Μουσείο, το Μουσείου Δίου, το Ναυτικό Μουσείο, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, το Παιδικό Μουσείο, το Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και πολλά άλλα έχουν δημιουργήσει νέες αντιλήψεις και πρακτικές ενεργών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που βοηθούν τους νέους στην κατανόηση της συμβολικής γλώσσας και του εικαστικού κώδικα των έργων τέχνης.

5. Εκπαίδευση ονομάζεται η διαδικασία, η οποία συνίσταται στην οργανωμένη και με επιστημονικό τρόπο μετάδοση στη νέα γενιά γνώσεων και ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων απαραίτητων για την ένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Είναι δηλαδή μια προσπάθεια της κοινωνίας να εξασφαλίσει την κανονικοποίηση των συμπεριφορών των μελών της, ώστε να ισχυροποιείται η συνοχή και η συνέχειά της. Είναι βέβαια μια διαδικασία με έντονα τα στοιχεία του καταναγκασμού. Η συμμετοχή δηλαδή των μελών μια κοινωνίας σε αυτή είναι υποχρεωτική, όπως εξάλλου δηλώνει και το θέμα της λέξης («παιδεύω»).

6. Η στάση των Ελλήνων απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια. Παλιότερα η «παραδοσιακή» ελληνική κοινωνία ήταν πολύ καχύποπτη απέναντι σε καθετί διαφορετικό, με αποτέλεσμα να στερεί από τα άτομα με ειδικές ανάγκες τη δυνατότητα ισότιμης συμμετοχής στις κοινωνικές δραστηριότητες, όταν βέβαια δεν τα χλεύαζε και δεν τα περιθωριοποιούσε. Αντίθετα, σήμερα η ελληνική κοινωνία είναι περισσότερο ανεκτική και ευαίσθητη απέναντί τους: εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες συμμετοχής και ανάδειξης σε όλους τους κοινωνικούς τομείς, σέβεται και προστατεύει τις ιδιαιτερότητές τους. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην επαφή της με πιο «προοδευμένες» κοινωνίες του εξωτερικού, όπου ο σεβασμός στα άτομα με ειδικές ανάγκες ήταν κατάκτηση εδώ και δεκαετίες.

7. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση η γυναίκα μπήκε για πρώτη φορά συστηματικά στην αγορά εργασίας. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην οικονομική και συναισθηματική ανεξαρτητοποίηση των γυναικών και την κατάκτηση από αυτές δικαιωμάτων που τις εξίσωναν ουσιαστικά και τυπικά με τους άντρες. Αυτή η εξέλιξη όμως άλλαξε τον τρόπο λειτουργίας της οικογένειας, καθώς οι λειτουργίες που πριν επιτελούνταν από τη γυναίκα – σύζυγο – μητέρα (ανατροφή των παιδιών, οικιακές εργασίες κτλ.) χάνονται και ανατίθενται σε θεσμούς έξω από αυτή (π.χ. βρεφονηπιοκόμοι, οικιακές βοηθοί). Έτσι, η οικογένεια πια χάνει κάθε λόγο ύπαρξης και απειλείται με διάλυση.

8. Πολλές φορές τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ), αντί να ενημερώνουν τους πολίτες, τους παραπληροφορούν και τους υπερπληροφορούν. Αυτό συμβαίνει κυρίως όταν τα ΜΜΕ χρησιμοποιούνται από τους ιδιοκτήτες τους για να ικανοποιήσουν ιδιοτελή οικονομικά ή πολιτικά συμφέροντά τους. Επίσης, συμβαίνει όταν κάποιοι πολιτικοί παράγοντες, προκειμένου να ελέγξουν την κοινή γνώμη, διοχετεύουν στους δημοσιογράφους ψευδείς ή όχι απολύτως αληθείς ειδήσεις.

9. Η ενημέρωση μέσω της εφημερίδας είναι προτιμότερη από αυτή μέσω της τηλεόρασης. Στην εφημερίδα η χρονική απόσταση από τα γεγονότα είναι μεγάλη, γεγονός που επιτρέπει την προσεκτική διασταύρωση των πληροφοριών και την αποφυγή των υπερβολών. Επίσης, τα γεγονότα στην εφημερίδα δεν παρουσιάζονται απλώς, αλλά αναλύονται και σχολιάζονται και μάλιστα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Αντίθετα, στην τηλεόραση τα γεγονότα παρουσιάζονται ουσιαστικά τη στιγμή που συμβαίνουν, με αποτέλεσμα να είναι επιρρεπής ο δημοσιογράφος στην ένταση της

στιγμής. Ταυτόχρονα, τα γεγονότα απλώς παρουσιάζονται, χωρίς όμως να δίνεται στο δημοσιογράφο η δυνατότητα να παρουσιάσει τις «αθέατες» πλευρές τους.

10. Η συμβολή του διαλόγου στην εύρεση της αλήθειας είναι μεγάλη και αναμφισβήτητη. Κανένας φραγμός δεν μπορεί ν' αντέξει τον «προωθητικό ανταγωνισμό θέσης και αντίθεσης». Προκαταλήψεις, δογματικές και μισαλλόδοξες θέσεις, συμφέροντα, σκοπιμότητες αποκαλύπτονται αμείλικτα απ' την αληθινή, την ισχυρότερη ερμηνεία. Δεν αντέχουν στη σύγκριση με την πνευματική κατάρτιση, την αδέσμευτη και πλατιά σκέψη, την έντιμη στάση, και παραμερίζονται στην πορεία προς την αλήθεια. Ανάλογα με τον τομέα λοιπόν στον οποίο εμφανίζεται, ο διάλογος διευκολύνει την ανακάλυψη και τη μετάδοση της γνώσης στην εκπαίδευση, την επιστημονική έρευνα, την καλλιτεχνική έκφραση, ακόμα και την επίλυση των κοινωνικών και πολιτικών διαφορών.

11. Αξιοπρόσεκτες, επίσης, είναι και οι επιπτώσεις αυτής της νέας αίσθησης του χρόνου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρατηρείται π.χ. δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής των παιδιών, όπως και υπερβολική κινητικότητα, αφού η καθημερινή ζωή δεν συμβαδίζει με το ρυθμό της τηλεοπτικής εικόνας. Πολύ φυσικό είναι να θεωρείται ανιαρό το σχολικό μάθημα, όπως και ο διάλογος στην οικογένεια, που τώρα έχει αντιπάλους τα κανάλια με τα ελκυστικά τους προγράμματα. Ας μην παραλείψουμε και τις ταινίες του Σαββατόβραδου, οι οποίες έχουν στοιχίσει σε πλήθος παιδιών την απουσία από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό ή από το οικογενειακό τραπέζι.

12. Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».

13. Το εμπόδιο στη γραπτή επικοινωνία μπορεί να υπερνικηθεί με το καλό γράψιμο και το σωστό διάβασμα. Μπορεί ο συγγραφέας να μας προσφέρει ένα καλοδομημένο και σαφές κείμενο, για να επικοινωνήσει άμεσα μαζί μας, αλλά μόνη της η προσπάθεια αυτή δεν αρκεί, πρέπει κι εμείς να κάνουμε το άλλο μισό του δρόμου. Ως αναγνώστες πρέπει να σκάβουμε τη σήραγγα της επικοινωνίας από τη δική μας πλευρά.

14. Είναι πολύ σημαντική λοιπόν η ύπαρξη στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ενός σύγχρονου συστήματος πρόσβασης στις πληροφορίες. Εκείνο που έχει σημασία όμως από εκπαιδευτική άποψη είναι η χρήση των πηγών αυτών και των πακέτων επεξεργασίας της πληροφορίας. Διότι, εκείνο που προέχει στην εποχή μας δεν είναι μόνο το ζήτημα της απόκτησης πληροφοριών, αλλά – κυρίως – της απόκτησης δεξιοτήτων ενεργού αναζήτησης και κριτικής ανάγνωσης του πληροφοριακού «κειμένου». Γι' αυτό η χρήση του υπολογιστή ως πηγή πληροφοριών στο σχολείο θα πρέπει να αποβλέπει και σ' αυτούς τους δυο στόχους.

15. Η δημοκρατούμενη κοινότητα χτίζεται και στερεώνεται πάνω στις ατομικότητες των ανθρώπων, ενώ η μάζα στηρίζεται πάνω στις ορμές, στις ροπές, στο τυφλό συναίσθημα και στα κολακευόμενα του ανθρώπου ένστικτα. Η κοινότητα είναι μία οργανικά μεγαλωμένη με κοινά πεπρωμένα ενότητα

ατόμων, δεμένων με τη συναίσθηση ότι συνειδητά και υπεύθυνα υπηρετούν τον ίδιο σκοπό. ... Η μάζα, αντίθετα, αγαπά την ομοιομορφία, είναι ενιαία, όχι ολότητα, αλλά «όγκος». Τα μέλη της κατέχονται πανομοιότυπα από τις ίδιες ορμές, ένστικτα και πάθη, που θολώνουν το μάτι και το νου, ώστε η ατομικότητα πηγαίνει πολύ πίσω, τόσο ώστε αυτή να χάνεται, να αφανίζεται ολότελα.

16. Κανείς δεν θα μπορούσε να φανταστεί πριν από λίγα χρόνια πόσο επίκαιρη θα γινόταν η αρετή της ανεκτικότητας. Κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει ότι οι εθνικές και θρησκευτικές διαφορές ήταν δυνατό να εκτραπούν τόσο εύκολα σε μίσος, το οποίο θα όπλιζε στρατούς και θα τους ωθούσε σε αιματηρές συγκρούσεις, θα γεννούσε εμπρηστές που με τους πυρσούς τους θα πυρπολούσαν κατοικίες αλλοδαπών, θα ενέπνεε δημοσιογράφους να προτρέψουν πολιτικούς [...] με συνθήματα όπως «Τσακίστε τους εχθρούς». Και όμως, παρόμοια φαινόμενα αποτελούν σήμερα πραγματικότητα. Γίνεται έτσι ξαφνικά επιτακτική η ανάγκη να ξανασκεφτούμε μιαν αρετή που μέχρι πριν από λίγο όλοι την θεωρούσαμε ότι ανήκει στα πολιτισμικά μας αυτονόητα: την αρετή της ανεκτικότητας.

2. Να εξετάσετε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή και η συνεκτικότητα (μέσα) στις παρακάτω παραγράφους.

α. Ο καλλιτέχνης επηρεάζεται και ταυτόχρονα επηρεάζει την εποχή του και τον κόσμο του. Παίρνει και ταυτόχρονα δίνει, δέχεται και εκφράζει τα στοιχεία που ζουν γύρω του αλλά και μέσα του. Γι' αυτό μας δίνει πάντοτε την πορεία ενός πολιτισμού, όπως τον τροποποιεί η δημιουργία του. Γιατί μ' αυτή λυτρώνεται αλλά και λυτρώνει. Γίνεται όμως και καθρέφτης, που, όσο κι αν τροποποιεί την εικόνα που δέχεται, δεν μπορεί να την αφαιρέσει το χαρακτήρα της. Γι' αυτό, όσο κι αν βρίσκουμε σε κάθε μεγάλο έργο ένα ατομικό στιλ, με προσωπική παρουσία, άλλο τόσο γνωρίζουμε και την ψυχή ενός ολόκληρου κόσμου, βλέπουμε το πρόσωπο ενός πολιτισμού. Αυτό μπορεί να το καταλάβει κανείς καλύτερα αν παραθέσει σ' ένα αιγυπτιακό γλυπτό έναν κινέζο πίνακα, σε ένα ελληνικό άγαλμα έναν πίνακα σύγχρονης ζωγραφικής.

β. Στη σύγχρονη Ελλάδα αναγκαία είναι τόσο η τεχνολογική πρόοδος όσο και η διατήρηση της πνευματικής παράδοσης. Για να κατανοήσουμε όμως τους λόγους για τους οποίους κρίνεται απαραίτητη η παράλληλη προώθηση των δύο, πρέπει να τα εξετάσουμε σε συνδυασμό, να συγκρίνουμε το ένα με το άλλο. Πρώτα πρώτα η τεχνολογία δίνει τη δυνατότητα στον ελληνισμό να ανοίξει τους διαύλους επικοινωνίας με τα άλλα κράτη. Τα υπερασύγχρονα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης, όπως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, οι δορυφόροι, τα διεθνή δίκτυα πληροφοριών, καθιστούν τη χώρα μας ικανή να έρχεται κάθε στιγμή σε επαφή με το διεθνή χώρο, να γνωρίζει και να μετέχει ενεργά στις παγκόσμιες εξελίξεις. Πέρα από αυτό, με την αμεσότητα που προσφέρει η τεχνολογία στις διακρατικές σχέσεις προετοιμάζει το έδαφος για μια οικονομική και πολιτιστική διεθνοποίηση, δείγματα της οποίας προγευόμαστε με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια τέτοια πολιτική και οικονομική κατεύθυνση θα συμβάλει, βέβαια, στην καλλιέργεια οικουμενικού πνεύματος και θα ωθήσει την Ελλάδα ν' αναπτύξει συνεργασία με τα άλλα κράτη. Ωστόσο, η τεχνολογική ανάπτυξη θα απειλήσει με αλλοίωση την εθνική της ταυτότητα.

γ. Αλλά η χρονική διαφορά ανάμεσα στην πραγματοποίηση της τεχνολογικής και της κοινωνικής αλλαγής είναι ένα βασικό πρόβλημα στις σχέσεις των φύλων, όπως συμβαίνει και στις άλλες περιπτώσεις. Επομένως, αν και σήμερα όλο και περισσότερες γυναίκες έχουν την ευκαιρία να εργαστούν έξω από το σπίτι τους, όμως βρίσκονται φορτωμένες με δυο δουλιές μέσα και έξω από

το σπίτι. Κι αυτό συμβαίνει επειδή η νοοτροπία των ανδρών δεν αλλάζει τόσο γρήγορα, όσο γρήγορα πραγματοποιούνται οι μεταβολές στην τεχνολογία και στα οικονομικά. Οι άνδρες εξακολουθούν να θεωρούν τις οικιακές εργασίες ως αποκλειστικά γυναικείες, ακόμη κι αν οι γυναίκες τους εργάζονται τις ίδιες ώρες με αυτούς. Έτσι παρατηρείται αυτό το παράδοξο φαινόμενο, οι σημερινές γυναίκες να είναι απελευθερωμένες και ταυτόχρονα θύματα εκμετάλλευσης.

δ. Το άγχος οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κατάσταση που επικρατεί σήμερα στις εργασιακές σχέσεις. Η εργασία αναμφίβολα αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα για την ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας. Σήμερα όμως η εργασία, λόγω της απόλυτης εξειδίκευσης, αλλοτριώνεται, εντατικοποιείται, ενώ παράλληλα μειώνεται και ο ελεύθερος χρόνος του εργαζομένου. Η εργασία έχει γίνει πια ανταγωνιστική και στοχεύει απλά στο άκριτο κυνήγι του υλικού κέρδους. Σε αυτά βέβαια πρέπει να προσθέσει κανείς και το φαινόμενο της ανεργίας που ταλανίζει σήμερα όλες τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη.

ε. Υποστηρίχθηκε ότι το δυναμικό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν επαρκούσε για την αντικατάσταση της πυρηνικής ενέργειας και των ορυκτών καυσίμων, καθώς και ότι το κόστος της ανάπτυξής τους σε μεγάλη κλίμακα ήταν υπέρογκο. Με άλλα λόγια, υποστηρίχθηκε ότι αποτελούν ένα απαράδεκτο οικονομικό και κοινωνικό βάρος. Επιπλέον, ορισμένοι ισχυρίστηκαν ότι η αλλαγή θα απαιτούσε υπερβολικά πολύ χρόνο, πράγμα που συνεπαγόταν ότι, τις επόμενες δεκαετίες, το κύριο βάρος των προσπαθειών μας πρέπει να εξακολουθήσει να εστιάζεται στους συμβατικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας. Τέλος, πρόβαλαν και το ακόλουθο επιχείρημα: το πρόβλημα της αποθήκευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εξακολουθεί να μην έχει επιλυθεί.

στ. Ο διανοούμενος υπηρετεί, με άλλα λόγια, καθολικές αξίες και όχι επί μέρους συμφέροντα ή πρόσωπα ή δυνάμεις και έχει συνείδηση της επιρροής που ασκεί μέσα στον δημόσιο χώρο του πνεύματος. Αυτός όμως ο χώρος έχει διαμορφωθεί με την πρόοδο της κοινωνίας, δηλαδή την παράλληλη ανάπτυξη των εμπειρικών επιστημών, των εμπορικών συναλλαγών και ενός αστικού πολιτισμού. Έτσι γεννήθηκε αυτό που την εποχή εκείνη ονομάστηκε «κοινωνία πολιτών», η οποία περιέχει και τον δημόσιο χώρο του πνεύματος, έναν ανοιχτό χώρο διακίνησης ιδεών μέσα από τον Τύπο. Ο πνευματικός άνθρωπος δεν έχει πλέον ανάγκη να υπηρετεί ηγεμόνες ή να είναι ερημίτης-επαίτης· ενεργεί αυτοδύναμα και δημόσια απευθυνόμενος στο κοινωνικό σύνολο, με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας που του παρέχει ο σύγχρονος πολιτισμός.

3. Να καταγράψετε τους τρόπους με τους οποίους συνδέονται (νοηματικά και λεκτικά) μεταξύ τους οι παράγραφοι του κειμένου που ακολουθεί.

Το λαό μας τον διακρίνει η πνευματική ευστροφία και η ικανότητα προσαρμογής, το μεταναστευτικό και εμποροναυτικό πνεύμα, η εγκαρδιότητα, η δημοκρατικότητα, η φιλοτιμία, η λιτότητα, η φιλοξενία - αυτή που κρύβει τη λεπτή ευγένεια του πνεύματος και της ψυχής του λαού μας - η κλίση προς την αφηρημένη σκέψη και η φιλομάθεια. Μερικές φορές κρύβει μέσα του ο λαός μας έναν ιδεαλισμό, παρουσιάζει τέτοιες εκλάμψεις ανάτασης, που αγκαλιάζει φαρδιά και πλατιά την ιδέα του καθήκοντος προς την ολότητα. Αφήνει τον ατομικισμό του και αίρεται σε κόσμο ιδεατό, υπερπροσωπικό, αλλά ύστερα πάλι πέφτει.

Απ' αυτές όμως τις έμφυτες αρετές μας άλλες έμειναν ατροφικές, κι άλλες πάλι πήραν στραβό δρόμο. Η έμφυτη λ.χ. ευφυΐα του λαού μας δεν προχώρησε πέρα από ένα ρηχό εγκεφαλικό

και έναν άγονο ρητορισμό. Η οξεία αντίληψη και η πνευματική ευστροφία μας ή εκφυλίστηκαν σε τυχοδιωκτισμό, ή έμειναν εξυπνάδα της κατεργαριάς και της σοφιστείας. Καταστάλαξε στην κατασσοσύνη και στην επιτηδειότητα, δηλαδή στην ηθική ευλυγισία.

Ο λαός μας επίσης στη μακρινή περίοδο της ζωής του απέκτησε πολλές κακές συνήθειες και ελαττώματα. Άλλα από την ιδιοσυγκρασία του και το φυσικό του περιβάλλον, άλλα τ' απόκτησε κατά τους δύστυχους χρόνους της μακρόχρονης σκλαβιάς κι άλλα αναφάνηκαν σε χρόνους στερήσεων και κακής διοίκησης, άλλα πάλι σ' άλλες αντίξοες περιστάσεις.

Αυτά μεγάλωσαν κι αναπτύχθηκαν επικίνδυνα, μας έχουν περισφίξει μέχρι πνιγμού, όπως ο ατομικισμός μας, το άτομο μας, που το λατρεύουμε σαν πρωταρχική αξία, που μ' αυτήν μετρούμε όλα τα άλλα υπάρχοντα στον κόσμο, η υπερτροφική ανάπτυξη του εγώ μας, που τα σκλαβώνει όλα τα στο στενό μας ατομικό συμφέρον, ο υποκειμενισμός μας, που μας παρασύρει στην υπερτίμηση της δικής μας αξίας και στην υποτίμηση της ξένης, η αδιαφορία μας ή η αντίθεσή μας μερικές φορές σ' ό,τι βρίσκεται έξω από το στενό κύκλο των συμφερόντων μας, προς την πολιτεία, προς το κράτος, η άσβεστη φιλοδοξία μας, που φτάνει, όπως είπαν, ως τη δοξομανία, που μας κάνει κάθε αντικειμενική αντίληψη, αν όχι αδύνατη, εξαιρετικά δύσκολη, ο φθόνος, η έλλειψη διάθεσης συνεργασίας, η εριστικότητα και η πλεονεξία.

Άλλα πάλι ελαττώματα έκαναν έντονη την εμφάνιση τους κατά τον τελευταίο πόλεμο, γνωστά μας απ' άλλες παρόμοιες εποχές, Ρωμαϊοκρατία και Τουρκοκρατία, ελαττώματα που δείχνουν ολοφάνερα την έλλειψη ήθους, όπως η τάση προς το ψέμα, η δολιότητα, η κολακεία, η κρυψίνοια, η υποκρισία και η διπλή ηθική, δηλαδή η μάσκα. Η ανάγκη της ζωής και η άμυνα του ραγιά, του αδύνατου, κατά της βίας τον οδήγησαν σ' αυτά τα όπλα.

Ωστόσο το κακό κόλλησε τόσο καλά, που, κι όταν έπαυσαν να υπάρχουν οι αιτίες, η ανάγκη αυτής της ζωής, ο Ρωμιός κράτησε γερά τα μέσα αυτά και τα χρησιμοποίησε, για να αποφεύγει τις ιερές και ηθικές υποχρεώσεις του προς το εθνικό κράτος.

Υπάρχει κι άλλη ακόμη ομάδα ελαττωμάτων: η τάση για παράβαση και ανυπακοή στους νόμους, η έλλειψη πειθαρχίας και τάξης, η αυθάδεια και η απέχθεια προς το κύρος, η έλλειψη σεβασμού προς τους ανωτέρους, η ασυνέπεια των λόγων και η έλλειψη της ευθύνης μας, η τάση μας για επιβολή και δημοσιότητα.

Θα πρέπει όμως να καλλιεργήσουμε τις αρετές της φυλής μας, να μας γίνουν ο δείκτης του δρόμου που θ' ακολουθήσουμε για την ατομική και γενική προκοπή του συνόλου. Να προσέξουμε από την άλλη πλευρά τα ελαττώματα της φυλής μας, να ξεφύγουμε, όσο μπορούμε, από τα πολλά και μεγάλα ελαττώματα μας, για να μπορέσουμε να οικοδομήσουμε την πολιτεία μας σε γερές βάσεις, γιατί ανύψωση χωρίς την απαλλαγή και την απεμπόληση των βασικών ελαττωμάτων που αναφέραμε δεν μπορεί να γίνει.

4. «όμως», «ή», «γιατί», «αλλά» (το πρώτο του κειμένου), «με άλλα λόγια»: Ποια νοηματική σχέση εκφράζει η χρήση καθεμιάς από τις παραπάνω διαρθρωτικές-μεταβατικές λέξεις στην παρακάτω παράγραφο;

Συνήθως προϋποθέτουμε ότι ένας διανοούμενος πρέπει να είναι ένας άνθρωπος μορφωμένος. Όμως κάθε μορφωμένος δεν είναι και διανοούμενος. Από τον διανοούμενο δεν περιμένει κανείς απλώς να έχει πλούσιες γνώσεις, να είναι καλλιεργημένος ή να κατέχει μια ειδικότητα. Γιατί ο διανοούμενος είναι, όπως δηλώνει και η λέξη, ένας άνθρωπος, που διανοείται κι αυτό σημαίνει, ότι είναι ένας άνθρωπος, που δεν δέχεται τα πράγματα, όπως του προσφέρονται,

αλλά τα περνά μέσ' από τη δοκιμασία της δικής του διάνοιας - είναι με άλλα λόγια ένα πνεύμα κριτικό όχι μόνο σε ό,τι αφορά τους άλλους αλλά και σ' ό,τι αφορά τον εαυτό του.

5. Να βρείτε πώς διασφαλίζεται-επιτυγχάνεται η συνοχή των νοημάτων στην επόμενη παραγράφο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Επειδή από πολλούς συγχέεται ο πολιτισμός με την κουλτούρα και πολλοί εκλαμβάνουν ως πολιτισμικό αγαθό το είδος της κουλτούρας που πουλάει, είναι καλό να μην μπερδεύονται οι έννοιες μεταξύ τους. Πολιτισμός είναι κυρίως ο κόσμος του στοχασμού, της παιδείας, της σκέψης, των εννοιών, των ιδεών, της γνώσης, της αρετής και του πνεύματος. Είναι ακόμη το σύνολο των αξιών, των θεσμών και των παραδόσεων ενός λαού. Αλλά, ενώ επί χιλιάδες χρόνια πολιτισμός ήταν και το να υπαγορεύουν οι μεγαλύτεροι στους νεότερους τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της κοινωνίας στην οποία ζούσαν, στον 20ό αιώνα και μέσα στους κανόνες της «μόδας» κουλτούρα θεωρείται η προσομοίωση, η πρόσμιξη και η συγχώνευση πολιτισμών. Και επειδή αυτό συμβαίνει σε μεγάλη κλίμακα, με αποτέλεσμα οι «μικρότεροι» πολιτισμοί να επηρεάζονται απέξω και να μιμούνται «μεγαλύτερους» πολιτισμούς, σήμερα στην Ελλάδα η ελληνικότητα είναι πολύ δύσκολο να καθοριστεί αντικειμενικά.

6. Να εξετάσετε ποια νοηματική σχέση υπάρχει μεταξύ των δυο επόμενων παραγράφων. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Η εμμονή όμως στα οικονομικά συμφέροντα και στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, η επιβολή του καταναλωτικού προτύπου της αφθονίας, το διευρυμένο χάσμα ανάμεσα στα φτωχά και στα πλούσια κράτη, η κρίση της δημοκρατικής συμμετοχής και του κράτους πρόνοιας, η κοινωνική περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός, και τόσα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κόσμος, δημιουργούν κλίμα ανησυχίας για το μέλλον.

Η αισιοδοξία για την πορεία του κόσμου κατά την τρίτη χιλιετία μπορεί να προκύψει από τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης. Το παλιό μοντέλο που ισχύει ακόμη στην Ελλάδα και το οποίο στηρίζεται σε ποσοτικά κριτήρια (συσσώρευση γνώσεων στο παραδοσιακό γνωσιοκεντρικό σχολείο) πρέπει να αντικατασταθεί από ποιοτικά κριτήρια.

7. Να βρείτε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συντάκτης στις παρακάτω παραγράφους.

1. Είναι γεγονός ότι οι σπουδαίες εφευρέσεις έχουν μεταβάλει τις τύχες της ανθρωπότητας. Όλοι έχουμε υπόψη μας κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα: άλλος τη φωτιά, άλλος τον τροχό, τρίτος τον ατμό, τέταρτος την πυρίτιδα, άλλος τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και άλλοι άλλα. Πίσω από τις εφευρέσεις κρύβεται μια μοίρα, μια τύχη που υπαγορεύει νέους τρόπους ζωής, ακόμη και νέους τρόπους καταστροφής της ζωής. Πόσο μπορεί να βοηθήσει τον άνθρωπο η πυρηνική ιατρική, αλλά και πώς μπορεί να τον εξοντώσει η πυρηνική βόμβα! Πραγματικά οι εφευρέσεις αυτές είναι κοσμοϊστορικής σημασίας, όπως βέβαια καθετί άλλο (ένας κατακλυσμός, η μόλυνση του περιβάλλοντος, μια επιδημική νόσος, μια διδασκαλία όπως του Χριστού) που μπορεί να μεταβάλει τις ανθρώπινες τύχες. Δίκαια λοιπόν υποστηρίζεται ότι όσες εφευρέσεις κατόρθωσαν κάτι τέτοιο είναι γεγονός κοσμοϊστορικής σημασίας. Επομένως είναι γεγονότα άξια μελέτης από όλους εκείνους οι οποίοι θέλουν να ξέρουν την ιστορία τους και τη μοίρα τους.

2. Μια άποψη για τη «μάχη» των γενεών είναι ότι υπάρχει κάποια επανάσταση των νέων ενάντια στην πατρική εξουσία και, τουλάχιστον, έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών. Σχετικά

μ' αυτό όμως ο Βερν Μπένγκστον, ένας από τους πιο προσεκτικούς μελετητές του θέματος, έχει συλλέξει στοιχεία από 500 και περισσότερους μαθητές τριών κολεγίων της Νότιας Καλιφόρνιας που πείθουν ότι ο βαθμός αποξένωσης είναι στην πραγματικότητα μικρότερος από ό,τι πιστεύεται.

3. Θέλουν να ξαναγράψουν την ιστορία. Ο κοινωνικός εκφασισμός είναι μπροστά μας. Το έθνος και η ασφάλεια γίνονται οι υπέρτατες αξίες, θέλουν να σβήσουν οι μνήμες των αγώνων για την ελευθερία και την ισότητα, να αλλοιωθεί το περιεχόμενο του αγώνα το '21 και το '40, να δικαιωθούν τώρα τα ιδεολογικά και πολιτικά ρεύματα που απεργάστηκαν το τέλος της ιστορίας. Η επιχείρηση έχει ερείσματα: νέοι χωρίς ιστορική συνείδηση, με αξία το ρουσφέτι, πρότυπο την Καλομοίρα και όνειρο μια θέση στο FAME STORY. Μικροαστοί που δεν ανέχονται ο μετανάστης να ζει στις ίδιες συνθήκες, όπως αυτοί, και το παιδί τους να ντύνεται, να σπουδάζει, όπως και τα δικά τους παιδιά, θέλουν τον μετανάστη ρακένδυτο και τρωγλοδύτη, για να εκδηλώνουν τη φιλανθρωπία τους. Θέλουν να σβήσουν βίαια από τη συλλογική μνήμη την Ελλάδα της μετανάστευσης, της ξενιτιάς που λέρωσε το μαντήλι τους στο πέτο...

4. «Αυτά που προβάλλονται ως κέρδη της κυκλικής μετανάστευσης είναι τα ίδια με εκείνα των προγραμμάτων προσωρινής εργασίας: Δεν αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των εργαζομένων, αλλά τους μεταχειρίζονται ως δέματα τα οποία μπορούν να πουληθούν, με αντάλλαγμα την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, όπου οι μισθοί είναι υψηλότεροι σε σχέση με τις χώρες προέλευσης», έλεγε πρόσφατα στο Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Μετανάστευση, στην Αθήνα, η Άννα Αβεντάνο, βοηθός του προέδρου της ΜΚΟ «Μετανάστευση και Κοινωνία». Το Πρόγραμμα Εποχικών Εργαζομένων στην Αγροτική Οικονομία του Καναδά, που παρουσιάζεται ως υπόδειγμα, φέρνει 20.000 εργάτες από το Μεξικό, την Κεντρική Αμερική και τις χώρες της Καραϊβικής για εργασία σε καναδικά αγροκτήματα, επιτρέποντας στους εργοδότες να μην εφαρμόζουν τους εθνικούς νόμους για εργασία και ανθρώπινα δικαιώματα. Η κοινωνική ένταξη είναι ανύπαρκτη, οι εργαζόμενοι είναι αόρατοι για την ευρύτερη κοινωνία, οι εργοδότες προσπαθούν να συγκαλύψουν τους τόπους διαμονής, ώστε να μη διαμαρτύρεται η κοινότητα, με αποτέλεσμα οι μετανάστες να απομονώνονται και να περιθωριοποιούνται.

5. Μετά από τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, σε μια μικρή παραθαλάσσια πόλη της Νότιας Γαλλίας, τη La Ciotat, βρεθήκαμε σε κάποια γιορτή που γινόταν για την καθέλκυση ενός πλοίου και είδαμε στην κεντρική πλατεία, ανάμεσα σε ένα ολόκληρο πλοίο που σπρωχνόταν, το μπρούτζινο άγαλμα ενός στρατιώτη του γαλλικού στρατού. Πλησιάσαμε κι εμείς κοντά και ανακαλύψαμε πως ήταν ένας αληθινός άνθρωπος. Στεκόταν ακίνητος, τυλιγμένος σε ένα χακί παλτό, το ασάλινο κράνος στο κεφάλι, μια ξιφολόγη στο χέρι, κάτω απ' τον καυτό ήλιο του Ιουνίου και πάνω σ' ένα πέτρινο βάθρο. Το πρόσωπό του και τα χέρια του ήταν βαμμένα στο χρώμα του μπρούντζου. Δεν κούναγε τον παραμικρό μυώνα και τα βλέφαρά του δεν πετάρισαν ούτε μια φορά. Στα πόδια του βρισκόταν ένα κομμάτι χαρτόνι που έγραφε: «Ο άνθρωπος άγαλμα. Εγώ ο Τσαρλς Λουί Φρανκάρντ, στρατιώτης στο τάδε σύνταγμα πεζικού, σε ένα βομβαρδισμό που έγινε στη μάχη του Verdum έμεινα για πολλές ώρες θαμμένος ζωντανός κάτω από τα χώματα μαζί με τα πτώματα. Όταν με ξέθαψαν, είχα αποκτήσει την ασυνήθιστη ικανότητα να παραμένω ακίνητος, σαν άγαλμα, και όση ώρα θέλω. Αυτή μου η τέχνη έχει εξεταστεί από πολλούς δόκτορες και έχει χαρακτηριστεί σαν μια ανεξήγητη αρρώστια. Βοηθήστε, σας παρακαλώ, έναν άνεργο οικογενειάρχη και πατέρα αμέτρητων τέκνων, με ό,τι έχετε ευχαρίστηση».

6. Πιστεύω ότι παρά τα τεράστια, υπαρκτά εμπόδια, υψίστης σημασίας υποχρέωση που μας αφορά όλους, εμάς τους πολίτες, είναι να έχουμε ατρόμητη, απαρέγκλιτη, άγρια πνευματική αποφασιστικότητα, για να ορίσουμε την πραγματική αλήθεια της ζωής μας και της κοινωνίας μας. Είναι επιτακτική ανάγκη. Εάν μια τέτοια στάση δεν ενσωματωθεί στο πολιτικό μας όραμα, δεν έχουμε καμία ελπίδα να αποκαταστήσουμε ό, τι σχεδόν έχουμε χάσει: την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

7. Οι γυναίκες στη χώρα τους μαθαίνουν τα «απαγορεύεται». Απαγορεύεται να γελούν ή να φωνάζουν. Απαγορεύεται να φορούν παπούτσια που κάνουν θόρυβο, γιατί μπορεί να σκανδαλίζουν... Να βάζουν καλλυντικά ή χρωματιστά φορέματα. Δεν μπαίνουν σε λεωφορεία, δεν πηγαίνουν σε γιορτές. Δεν τραγουδούν, δεν διαβάζουν βιβλία παρά μόνο αυτά που προβλέπει η ισλαμική αντίληψη. Δεν, δεν ... χιλιάδες «δεν». Η έννοια «έρωτας» τούς είναι άγνωστη. Οι γυναίκες στη χώρα τους μαθαίνουν από τη γέννησή τους να πηγαίνουν ενάντια στη φύση τους. Αν κάποια γυναίκα τολμήσει να πάει με άνδρα, μαστιγώνεται ή λιθοβολείται.

8. Οι κλιματικές αλλαγές στη Γη και ειδικότερα η εμφάνιση τον φαινομένου τον θερμοκηπίου οδήγησαν στη δημιουργία περισσότερου πρασίνου στον πλανήτη μας. Σύμφωνα με νέα έρευνα, σημειώθηκε υπερανάπτυξη στα φυτά κατά 6% στις τροπικές περιοχές, καθώς και τα ψηλότερα σημεία στο Βόρειο Ημισφαίριο να κερδίζουν το 80% αυτής της αύξησης. Μάλιστα, οι εν λόγω αλλαγές συνέβαλαν τα τελευταία 20 χρόνια σε ευδοκίμηση των φυτών σε περιοχές όπου ως τότε ήταν πολύ δύσκολη, ή και αδύνατη, η ανάπτυξη τους. Το διοξείδιο του άνθρακος, η μείωση των νεφών που επέτρεψαν μεγαλύτερη ηλιοφάνεια, η αύξηση της θερμοκρασίας και της υγρασίας είναι οι βασικοί παράγοντες της εκδήλωσης του φαινομένου. «Το πιο εντυπωσιακό παράδειγμα είναι ο Αμαζόνιος, που απορρόφησε το 40% της αύξησης. Τα τροπικά δάση του ποταμού πλήττονται, μεν, από την αποψίλωση περιμετρικά αλλά στο εσωτερικό υπήρξε πολύ μεγάλη ανάπτυξη των φυτών» δήλωσε στο CNN η Ραμακρίσνα Νεμάνι, που εργάζεται στο Πανεπιστήμιο της Μο-ντάνα και είναι επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας. Την έρευνα χρηματοδότησαν η NASA και το υπουργείο Ενέργειας των ΗΠΑ και σε αυτή συμπεριελήφθησαν στοιχεία από διαστημικούς δορυφόρους και επίγειες πηγές των τελευταίων 20 ετών. Η μελέτη και επεξεργασία των δεδομένων διήρκεσε πάνω από 18 μήνες και στην ομάδα συμμετείχαν επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων από πολλά ερευνητικά και επιστημονικά ιδρύματα, ινστιτούτα, οργανώσεις και πανεπιστήμια.

9. Στο πλαίσιο των κοινωνιών της υπεραφθονίας ιδιαίτερα οδυνηρές είναι οι ψυχολογικές συνέπειες για τον άνθρωπο. Η κατανάλωση γίνεται αυτοσκοπός, με άλλα λόγια ο άνθρωπος ζει για να καταναλώνει. Η αληθινή ευχαρίστηση της χρήσης παίρνει δευτερεύουσα θέση σε σύγκριση με την ίδια την πράξη της αγοράς του καινούργιου και μοντέρνου. Αποσκοπώντας στα υλικά αγαθά ο άνθρωπος απευαισθητοποιείται, ενώ μέσω της εντατικοποίησης της εργασίας αναζητά το μέγιστο κέρδος, οπότε ο ελεύθερος χρόνος συρρικνώνεται και η πηγαία απόλαυση εξανεμίζεται. Η κορυφαία αγωνία σήμερα είναι η απόκτηση και διατήρηση των υλικών αγαθών, οδηγώντας τα άτομα που δεν είναι σε θέση να αποκτήσουν τον υλικό πλούτο στην απογοήτευση, στα συναισθήματα μειονεξίας, στο άγχος, στη νεύρωση και στην ψυχολογική φθορά. Σε αυτές τις συνθήκες υποδούλωσης στα αγαθά, ο σύγχρονος άνθρωπος αδυνατεί να βιώσει την πραγματική ευτυχία.

10. Θα ήμουν έτοιμος να συμφωνήσω με το συνομιλητή μου. Τα επιχειρήματά του θα μπορούσαν

να γίνουν αποδεκτά. Το πρόβλημα όμως δε βρίσκεται στη Λογική. Η Λογική είναι ένα «εργαλείο» που μπορεί να το χρησιμοποιήσει καλά ο καθένας. Το πρόβλημα βρίσκεται στο αν θα συμφωνήσουμε με τα λόγια ενός ανθρώπου, του οποίου το παρελθόν είναι γνωστό σε όλους. Ο ηθικός εκτροχιασμός που σημάδεψε τη ζωή του συνομιλητή μου δε μου επιτρέπει να δεχτώ την άποψή του. Σε τελικά ανάλυση, το ζήτημα δεν είναι τι επιχειρήματα διατυπώνονται, αλλά από ποιον διατυπώνονται.

8. Να βρείτε στις παρακάτω παραγράφους τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας.

1. Αν ληφθεί υπόψη, όμως, η άποψη του Jacob Bronowski ότι «το να αδιαφορεί μια κοινωνία ή ένας λαός για την επιστήμη είναι σαν να περπατά με ανοιχτά μάτια προς τη σκλαβιά», τίθεται ως ζητούμενο οι επιστήμονες να αναδέχονται την κοινωνική ευθύνη και να υπηρετούν με την ερευνητική εργασία τους ό,τι ανεβάζει το επίπεδο (πνευματικό και βιοτικό) του λαού.

2. Ο δικός μας χαρακτήρας είναι ζυμωμένος με το αίμα μιας μνήμης που δεν διαθέτουν οι άλλοι ευρωπαϊκοί λαοί. Φέρνουμε εμείς οι Έλληνες μια διάσταση ιστορίας μέσα μας με γεγονότα που μας πονούν, με νίκες κι αποτυχίες που μας φτερώνουν ή μας τυραγνούν. Πολιτιστικά είμαστε Ευρωπαίοι, ιστορικά νιώθουμε πριν απ' όλα Έλληνες. Η πτώση της Πόλης μας δένει κόμπο το λαρύγγι ενώ τον Άγγλο ή το Γερμανό τον αφήνει σχεδόν αδιάφορο.

3. Στην εποχή μας σκάνδαλο είναι ότι πέφτει το χρηματιστήριο και όχι ότι κάθε λεπτό πεθαίνουν 25 παιδιά από αιτία. Ότι 250 εκατομμύρια αγοράκια και κοριτσάκια σε όλον τον κόσμο ηλικίας 5 – 14 χρόνων δουλεύουν 14 – 16 ώρες την ημέρα δένοντας κόμπους σε χαλιά, στρίβοντας φύλλα καπνού, κόβοντας σπίρτα. Ότι παιδάκια παραμορφώνουν τα χέρια τους ράβοντας μπάλες, κόβοντας διαμάντια, παραμορφώνουν τα πόδια τους δουλεύοντας σε υαλουργίες, σε νταμάρια ή κάνοντας τους βαστάζους στις αγορές [...] ότι παιδάκια ξεφορτώνουν τούβλα στο Νεπάλ για 70 δρχ. σε κάθε 100 διαδρομές μεταξύ του φορτηγού και του γιαπιού.

4. Όμορφος ο κόσμος της ελεύθερης αγοράς, ο κόσμος της παγκοσμιοποίησης που «προάγει τον πλούτο των εθνών και την ευημερία των ατόμων». Υπάρχουν στον πλανήτη ένα δισεκατομμύριο φτωχά παιδιά και οι στατιστικές της Unicef λένε ότι ένα στα δύο εργάζεται στην κυριολεξία για ένα πιάτο φαί στις βιομηχανίες που παράγουν προϊόντα made in[...] που πωλούνται στις αγορές της Δύσης. Οι στατιστικές επίσης λένε ότι το ένα στα δύο παιδιά των φτωχών και απόκληρων του πλανήτη είναι πλεονάζον. Οι αγορές δεν το χρειάζονται. Δεν είναι παραγωγικό. Και όποιος δεν παράγει, ως γνωστόν, δε χρειάζεται. Γι' αυτό καλύτερα να πεθαίνουν προτού μεγαλώσουν και γίνουν επικίνδυνα...

5. Ο επιστήμονας των αρχών του τελευταίου αιώνα συγκρούστηκε με το άκαμπτο τοίχωμα όπου γλιστρούσε η χλωμή αχτίδα της αλήθειας. Συνάντησε τη σιγουριά κάποτε σαν εμπόδιο και το φως σαν φόβο. Προσπέρασε χαράζοντας κύκλους γύρω από το μυστήριο. Είδε τις εικασίες να τρέμουν, τις θεωρίες να ριγούν, τις υποθέσεις να κυμαίνονται. Αισθάνθηκε την έκταση του δυνατού κάτω από τα μάτια του ονείρου. Απ' όλες τις μεριές η πυκνότητα των αποτελεσμάτων και των αιτιών, στοιβαγμένα τα μεν πάνω στα δε, τον περιτύλιξαν με ομίχλη. Πέρασε από την τύφλωση στο

σκοτάδι. Είχε μόνο την εκλογή του μαύρου. Σε αυτό το μαύρο, που ήταν ως τα τότε όλη η γνώση μας για τον κόσμο, η εμπειρία ψηλάφριζε, η παρατήρηση παραμόνευε και η υπόθεση πηγαινοερχόταν.

6. Το πολεοδομικό και οικολογικό «έγκλημα» στην Ελλάδα, και κυρίως στην Αθήνα, έγινε μεταπολεμικά με τον περίφημο νόμο της αντιπαροχής και το πνεύμα «εκσυγχρονισμού», που εξέφραζαν κυνικά την ωφελμιστική εκδοχή περί εμπορικής αξιοποίησης και εκμετάλλευσης της γης. Έτσι άλλαξε εντελώς η φυσιογνωμία της παλιάς πόλης, νεοκλασικά γκρεμίστηκαν, οικισμοί ιδιαίτερης αισθητικής και κτίσματα εξαιρετικού κάλλους ισοπεδώθηκαν εν ονόματι της ανάπτυξης και του κέρδους. Με την ανοχή ή και τις ευλογίες του κράτους αλλοιώθηκε, υποβαθμίστηκε και κακοποιήθηκε βάνουσα το τοπίο, με νεκρά υλικά όπως το μπετόν, το σίδηρο, το ασφάλι, το γυαλί ή η ασφαλτος και φτηνές κατασκευές, ακαλαίσθητες ως επί το πλείστον. Από τη λαίλαπα αυτή δυστυχώς δε γλύτωσαν και αρχαιολογικοί χώροι ή μνημεία που έχασαν την αισθητική τους αρτιότητα στο χώρο και το γλαυκό του ορίζοντα, καθώς «πνίγονται» στο γκρίζο και νεφελώδες τοπίο.

7. Περνώντας τον Ειρηνικό δεν μπορείς να μη σταθείς στο δράμα των ανθρώπων που ζουν σε καλύβια ακόμα στις Φιλιππίνες, στο Μπαγκλαντές, στην Ινδονησία ή σε παραπήγματα στην Κίνα, την Κορέα, το Πακιστάν, την Ινδία και αλλού. Κι αν στις πρώτες η δικαιολογία είναι οι τυφώνες που σαρώνουν τις περιοχές τους και οι πλημμύρες, στις δεύτερες δεν είναι ασφαλώς οι τεράστιες δαπάνες που κάνουν οι κυβερνήσεις τους για το πυρηνικό τους οπλοστάσιο. Τι να πει κανείς! Όπου φτωχός και η μοίρα του...

8. Υπάρχουν δύο μορφές τρομοκρατίας γενικά. Η πρώτη είναι η τρομοκρατία της εξουσίας, όταν το ίδιο το κράτος τρομοκρατεί τους πολίτες του με σκληρά αυταρχικά μέτρα ή μηχανισμούς καταστολής προκειμένου να επιτύχει την επιβολή της κυριαρχίας του. Είναι πολλά τα παραδείγματα στην ιστορία, με τυράννους όπως οι Τριάκοντα στην αρχαία Αθήνα ή οι Ιακωβίνοι μετά τη Γαλλική Επανάσταση, που η θεσμική ή νόμιμη εξουσία τρομοκρατεί εκ του συστήματος. Η δεύτερη μορφή της είναι η αντιεξουσιαστική τρομοκρατία κι εδώ συγκαταλέγονται όλες οι μορφές ιδεολογικής, πολιτικής, ταξικής, φυλετικής, θρησκευτικής ή άλλης τρομοκρατίας που πολεμά την εξουσία και τους φορείς της ή τους θεωρούμενους εχθρούς κι αντιπάλους της. Σ' αυτή την περίπτωση συγκαταλέγεται και ο φονταμενταλισμός των ισλαμιστών, που επιδίδονται σ' ένα είδος τρομοκρατίας με αυτοκτονία μέλους της οργάνωσης, που προκαλεί όμως μαζικούς θανάτους από την άλλη.

9. Με ποια συλλογιστική πορεία (επαγωγική - παραγωγική) αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στις παρακάτω παραγράφους; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

1. Ενόψει της νέας χιλιετίας, το ανθρώπινο γένος είναι υποχρεωμένο να σχεδιάσει ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα και να διαμορφώσει τους όρους ενός νέου πολιτισμού. Και είναι υποχρεωμένο να το πράξει τούτο -επιτρέψτε μου να επισημάνω- όχι γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα και ο πολιτισμός του παρελθόντος απέτυχαν, αλλά διότι άλλαξε η κοινωνία. Τίποτε από όσα ο άνθρωπος μπορεί να σκεφθεί και να δημιουργήσει -αν πρόκειται να καταστεί βιώσιμο- δεν είναι δυνατό να υπάρξει ερήμην της κοινωνίας. Αλλάζουν οι κοινωνικές συνθήκες; Αλλάζουν, επίσης, οι ιδέες, οι πεποιθήσεις, οι μορφές της τέχνης, οι επιστημονικές αντιλήψεις και ούτω καθεξής.

2. Θεσμοί που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν επί αιώνες, που καθιερώθηκαν με αίμα πολύ, έχουν πια διαβρωθεί. Η οικογένεια, που ήταν η ζεστή φωλιά όπου πλάθονταν κι οπλίζονταν ο άνθρωπος, κάθε μέρα γίνεται και πιο σκιάδης. Ο τρόπος ζωής που είχε το παρελθόν κληροδοτήσει από γενιά σε γενιά -τιμιότητα, ντροπή, αξιοπρέπεια και κοινωνική συνεργασία- κινδυνεύει και αναιρείται καθημερινά από την πρακτική της εποχής μας. Το παρελθόν, ως αυθεντία, ως πηγή κανόνων βίου, υποφέρει από δεινή αμφισβήτηση.

3. Οι όροι της ζωής μας σήμερα έχουν αλλάξει, στο χώρο της καθημερινής μας απασχόλησης, της επικοινωνίας, της πληροφόρησης και της ψυχαγωγίας. Η σημερινή τεχνοκρατία μας προσφέρει παντού τις δυνατότητές της και τους κινδύνους της. Μας έχει δώσει ένα μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας ως προς τη διακίνηση μέσα στο χώρο, μέσα στις γνώσεις, μέσα στην ευχέρεια εξασφάλισης αγαθών. Ο κόσμος μας διανοίγεται έτσι ευρύτερος, πλουσιότερος σε εντυπώσεις, όχι στατικός αλλά κινούμενος, γεμάτος εκρηκτικές εμπειρίες, διαρκώς ανανεωμένος. Αυτή η ανεκτικότητα του σύγχρονου κόσμου μάς δίδει την εντύπωση μιας αυξημένης ελευθερίας απέναντι στα πράγματα.

10. α) Να επισημάνετε το είδος του συλλογισμού της παρακάτω παραγράφου ως προς τη λογική πορεία των προτάσεων.

β) Με βάση το περιεχόμενο της παραγράφου να συντάξετε ένα συλλογισμό με τον οποίο θα καταλήγετε στο συμπέρασμα: «Είναι φανερό πως, για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας κοινωνίας της γνώσης, τα Πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν στρατηγικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες».

Είναι φανερό πως, για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας κοινωνίας της γνώσης, τα Πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν στρατηγικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες. Αυτές θα σχετίζονται με την ανάπτυξη νέων κλάδων της επιστήμης, την επέκταση του θεσμού των μεταπτυχιακών σπουδών, τη διαμόρφωση προϋποθέσεων για την προώθηση του θεσμού της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, τη συμμετοχή τους στην ίδρυση ανοιχτών Πανεπιστημίων, την ανάπτυξη σχέσεων με τον κόσμο της οικονομίας κ.ά.

11. Να επισημάνετε τη συλλογιστική πορεία (επαγωγική - παραγωγική) με την οποία αναπτύσσονται (διατάσσονται-συγκροτούνται) οι ιδέες στις παρακάτω παραγράφους.

1. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για την αποδυνάμωση της πνευματικής διάστασης του σύγχρονου ατόμου και την άμβλυση της κριτικής του ικανότητας. Κατ' αρχάς κατακλύζουν καθημερινά τον δέκτη με ένα τεράστιο πλήθος μηνυμάτων ανομοιογενών, γεγονός που δημιουργεί σ' αυτόν εξαιρετική αδυναμία να τα επεξεργαστεί με τους δικούς του ρυθμούς. Επιπλέον οι διάφορες τεχνικές εντυπωσιασμού, που χρησιμοποιεί η τηλεόραση για να κάνει πιο ζωντανό και πιο άμεσο τον τρόπο μετάδοσης των πληροφοριών, επιδρούν έντονα στο θυμικό του θεατή και τον επηρεάζουν έτσι καθοριστικά και χωρίς εκείνος να το συνειδητοποιεί στην εξαγωγή των συμπερασμάτων του. Επίσης, η μέθοδος της αναλυτικής πληροφόρησης στην οποία στηρίζονται προσφέρει στους πολίτες έτοιμες, αναλυμένες, επεξεργασμένες τις γνώσεις και τους εθίζει στην αβασάνιστη και άκριτη αφομοίωση αυτών. Είναι φανερό λοιπόν πως κάτω από τέτοιες συνθήκες ενημέρωσης το άτομο παθητικοποιείται, αδρανεί και χάνει την ικανότητα προσωπικής και αντικειμενικής εκτίμησης των πραγμάτων.

2. Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος "Δυτικός άνθρωπος" ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ού αιώνα. Ένα σημαντικό ποσοστό ευθύνης γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη "έκρηξη γνώσης" στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα τάξη πραγμάτων».

12. Να αναγνωρίσετε το είδος του επαγωγικού συλλογισμού στις παραγράφους που ακολουθούν και να προσδιορίσετε τεκμηριωμένα το είδος της επαγωγής (τέλεια - ατελής):

1. Ανθρώπινη ψυχή και χωράφι έχουν ανάγκη καλλιέργειας. Διότι χωρίς καλλιέργεια η ψυχή μοιάζει με άγονο χωράφι. Μόνο η επίδραση της παιδείας στο χωράφι της ψυχής θα το γονιμοποιήσει και θα ικανοποιήσει τον καλλιεργητή του: αποκάλυψη αρετής, προτερημάτων, ικανοτήτων. Έτσι και το άγονο χωράφι, με την κατάλληλη καλλιέργεια θα γίνει εύφορο προς καρποφόρηση των σπόρων του φυτευτή.
2. Όπως συνέβη στο Τσέρνομπιλ, έτσι και σε κάθε άλλη περίπτωση έκρηξης ενός πυρηνικού αντιδραστήρα μπορεί να θρηνήσουμε ανθρώπινες ζωές, αλλά και ανυπολόγιστες καταστροφές στο περιβάλλον.
3. Η καταστροφή νησιών σαν τη Μύκονο ή τη Σαντορίνη από τη χυδαία ανάπτυξη του τουρισμού δε φαίνεται να μας ανησυχεί ιδιαίτερα. Ακόμη και τα νησιά που είχαν ως σήμερα διασωθεί παραδίδονται το ένα μετά το άλλο στο εφήμερο κέρδος, θυσιάζοντας την καλαισθησία τους. Στην Ελλάδα δεν είμαστε ικανοί να διασώσουμε τίποτα.

13. Να εξετάσετε-εξακριβώσετε τη συλλογιστική πορεία ανάπτυξης-παρουσίασης των ιδεών στις παρακάτω παραγράφους.

1. Είναι φανερό πως, για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας κοινωνίας της γνώσης, τα Πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν στρατηγικού χαρακτήρα πρωτοβουλίες. Αυτές θα σχετίζονται με την ανάπτυξη νέων κλάδων της επιστήμης, την επέκταση του θεσμού των μεταπτυχιακών σπουδών, τη διαμόρφωση προϋποθέσεων για την προώθηση του θεσμού της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, τη συμμετοχή τους στην ίδρυση ανοιχτών Πανεπιστημίων, την ανάπτυξη σχέσεων με τον κόσμο της οικονομίας κ.α.
2. Το 2000 ο ΟΗΕ έδωσε στη δημοσιότητα μια έκθεση. Στις ΗΠΑ το 22% των παιδιών κάτω των 18 ετών ζουν σε συνθήκες πενίας. Η πορνεία και η πώληση παιδιών για οικιακές εργασίες είναι συνηθισμένη πρακτική σε πολλές χώρες του κόσμου. Στη Βολιβία και στην Κολομβία τα παιδιά των Ινδιάνων από τα τρία τους χρόνια πωλούνται σε οικογένειες λευκών. Ογδόντα εκατομμύρια παιδιά είναι άστεγα ή έχουν εγκαταλειφθεί από τους γονείς τους. Από αυτά τα εβδομήντα ζουν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα στοιχεία της έκθεσης ενισχύουν την άποψη ότι η απόλαυση βασικών ανθρώπινων δικαιωμάτων από όλα τα παιδιά αποτελεί περισσότερο μια θεωρητική διακήρυξη παρά μια απτή πραγματικότητα.
3. Η Αθήνα, όταν μεσουρανούσε η Αθηναϊκή Συμμαχία, υιοθέτησε το δίκαιο της πυγμής. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ακολούθησε και αυτή σε κάποιες περιόδους το δίκαιο του ισχυρού. Σήμερα οι ΗΠΑ είναι ισχυρό κράτος και ως εκ τούτου μπορούν να επιβάλουν με τη βία τη θέλησή τους στα λιγότερα ισχυρά κράτη.

14. Να χαρακτηρίσετε ως παραγωγικούς ή επαγωγικούς τους συλλογισμούς στις παρακάτω παραγράφους και παράλληλα να διερευνήσετε τη συλλογιστική πορεία ανάπτυξης κάθε παραγράφου.

1. Οι επιστημονικές εφαρμογές ανάλογα με τη χρήση τους αποβαίνουν ωφέλιμες ή βλαβερές. Αυτό διαπιστώνεται και με τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Χρησιμοποιείται άλλοτε για ιατρικούς σκοπούς με ευεργετικά αποτελέσματα και άλλοτε για την παραγωγή ατομικών βομβών με ολέθρια αποτελέσματα.
2. Γνωρίζουμε ότι θάλασσες μολύνονται, πόλεις χτίζονται σε πρότυπα κηπουπόλεων, η αποκέντρωση είναι στόχος όλων των κυβερνήσεων, η επιστροφή στην ύπαιθρο από τις βιομηχανικές περιοχές ενθαρρύνεται –αλλά και επιδιώκεται από τους ίδιους τους πληθυσμούς– και, γενικά, παρατηρείται μια κινητοποίηση, που επιτρέπει στους αισιόδοξους να είναι περισσότερο αισιόδοξοι, χωρίς να παραγνωρίζουν ότι υπάρχουν ακόμη άλυτα τα περισσότερα και μεγαλύτερα προβλήματα.
3. Οι γονείς με τη διδασχή και το παράδειγμα, με την απαγόρευση και την προτροπή εμφυτεύουν στην παιδική ψυχή τη συνείδηση του καλού και του κακού, του ορθού και του λαθεμένου. Έτσι επιτελείται το ηθικοπλαστικό έργο της οικογένειας.
4. Τρεις είναι οι αιτίες που μπορούν να εξαφανίσουν το ανθρώπινο γένος από το πρόσωπο της γης. Πρώτα, ένας πυρηνικός πόλεμος, ο οποίος πλανάται πάνω από τα κεφάλια μας σαν «Δαμόκλειος σπάθη». Δεύτερον, η καταστροφή και ρύπανση του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της συνεχούς και αλόγιστης μόλυνσής του. Και τρίτον ο υπερπληθυσμός.
5. Με τη χρησιμοποίηση των μηχανών απαλλάχτηκε ο άνθρωπος από τη βαναυσότητα της χειρονακτικής εργασίας, ενώ παράλληλα αυξήθηκε η παραγωγική ικανότητά του. Με την εξέλιξη που σημειώνεται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές απαλλάσσεται ο εργαζόμενος και από τον πνευματικό μόχθο. Η εργασία σήμερα αποδίδει το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με τη μικρότερη δυνατή προσπάθεια, χάρη στην αυτοματοποίηση των μέσω παραγωγής και την καλύτερη οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας. Συνεπώς, η τεχνολογία πράγματι άλλαξε ριζικά και ευνοϊκά το εργασιακό γίνεσθαι.

15. Να αξιολογήσετε την ορθότητα των συλλογισμών που υπάρχουν στις παρακάτω παραγράφους ή περιόδους.

1. Η τεχνολογία σε αδρές γραμμές αποτελεί «κατάρρα» για τον σύγχρονο άνθρωπο. Αναφορές, όπως η ρύπανση της ατμόσφαιρας, του εδάφους και των υδάτων, η καταστροφή του φυσικού οικοσυστήματος, η εξαφάνιση της χλωρίδας και της πανίδας και τα μεταλλαγμένα τρόφιμα έχουν επιπτώσεις στην καθημερινότητά μας και εγκυμονούν κινδύνους για την υγεία μας.
2. Με την ύπαρξη δίκαιων νόμων και την εφαρμογή τους μπορεί να αντιμετωπιστεί/περιοριστεί η όποια παραβατικότητα υπάρχει στην εποχή μας.
3. Σύμφωνα με έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ένα νήμα φαίνεται να συνδέει τη σχολική πορεία χιλιάδων παιδιών στην Ελλάδα. Ένα στα πέντε παιδιά δεν ολοκληρώνει το Γυμνάσιο στο Νομό Ξάνθης, ένα στα έξι εγκαταλείπει το Γυμνάσιο στο Νομό Ευρυτανίας, ένα στα πέντε παιδιά στην Ηλεία εισάγεται στη «βιομηχανία των παραγκωνισμένων». Όλες οι ενδείξεις καταδεικνύουν ότι τα παιδιά που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο

προέρχονται, συνήθως, από τα φτωχά οικονομικά στρώματα του πληθυσμού της χώρας μας.

4. Η δημοκρατία οδηγεί το σύγχρονο άνθρωπο με μαθηματική ακρίβεια στην ευτυχία, διότι το δημοκρατικό πολίτευμα με το σύνταγμα και τους νόμους κατοχυρώνει αναφαίρετα δικαιώματα στους πολίτες, παρέχοντάς τους ασφάλεια και σιγουριά.
5. Θα πίστευε κάποιος ότι ο μοναχικός, περιθωριοποιημένος άνθρωπος είναι σαν το ξερό λουλούδι. Κοιτάξτε ένα μαραμένο λουλούδι. Αποκομμένο από το υπόλοιπο φυτό, λυγισμένο από την έλλειψη θρεπτικών ουσιών και ζαρωμένο από την αφυδάτωση κείται άχρωμο, άοσμο, νεκρό. Έτσι και ο μοναχικός άνθρωπος. Απομονωμένος από τον κοινωνικό κορμό, περπατάει σκυφτός, καμπουριασμένος από την έλλειψη της επικοινωνίας, της φιλίας, της συμπαράστασης και της τρυφερότητας, των «θρεπτικών ουσιών» της ψυχής.
6. Πολλοί υποστηρίζουν πως η πολιτική είναι σαν την ηρωίνη. Ο ναρκομανής ζει για τη δόση του· ο πολιτικός για την εξουσία. Όποιος διακατέχεται, συνεπώς, από αρχομανία παρουσιάζει συμπεριφορά αντίστοιχη με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών.
7. Τα πλήθη, όταν φανατίζονται από τους επιδέξιους σκηνοθέτες των ιερών πολέμων και των «επικών» εξορμήσεων, είναι πάντα ετερόφωτα και άβουλα.

16. Να εντοπίσετε τα επιχειρήματα-τους συλλογισμούς που βρίσκονται στις παραγράφους που ακολουθούν, να τα καταγράψετε με τη μορφή επιχειρημάτων της λογικής (τυπική μορφή-δομή), να επισημάνετε το είδος τους και να τα αξιολογήσετε ως προς την ορθότητά τους.

1. Όλοι γνωρίζουμε ότι ο εγκληματίας δε γεννιέται από τη μάνα του έτσι, αλλά τον κάνει η κοινωνία. Μαζί με το άτομο αναπαράγει και την εγκληματικότητά του. Μια κοινωνία καταναλωτική είναι κοινωνία ανοχής. Η κρίση των ιδεών και των αξιών, η αμφισβήτηση των πάντων τροφοδοτεί το έγκλημα, τουλάχιστον δεν το εμποδίζει. Η έλλειψη ηθικών αρχών και φραγμών, η εξάλειψη του αυτοσεβασμού και σεβασμού προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η προσκόλληση στο υλικό και η περιφρόνηση προς καθετί πνευματικό, η κρίση του θεσμού της οικογένειας, η μοναξιά, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που ωραιοποιούν τους εγκληματίες, μπορούν να προστεθούν ως αιτία. Συνεπώς, η δομή της σύγχρονης κοινωνίας ευθύνεται στο μεγαλύτερο βαθμό για την έξαρση της εγκληματικότητας.
2. Η ενημέρωση μέσω της εφημερίδας είναι προτιμότερη από αυτή μέσω της τηλεόρασης. Στην εφημερίδα η χρονική απόσταση από τα γεγονότα είναι μεγάλη, γεγονός που επιτρέπει την προσεκτική διασταύρωση των πληροφοριών και την αποφυγή των υπερβολών. Επίσης, τα γεγονότα στην εφημερίδα δεν παρουσιάζονται απλώς, αλλά αναλύονται και σχολιάζονται και μάλιστα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Αντίθετα, στην τηλεόραση τα γεγονότα παρουσιάζονται ουσιαστικά τη στιγμή που συμβαίνουν, με αποτέλεσμα να είναι επιρρεπής ο δημοσιογράφος στην ένταση της στιγμής. Ταυτόχρονα, τα γεγονότα απλώς παρουσιάζονται, χωρίς όμως να δίνεται στο δημοσιογράφο η δυνατότητα να παρουσιάσει τις «αθέατες» πλευρές τους.
3. Οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, προάγουν τις σχέσεις των λαών. Αυτό αρχικά συμβαίνει διότι στους αγώνες αυτούς αθλητές από διαφορετικές χώρες έρχονται σε επαφή, γνωρίζονται μεταξύ τους και συναγωνίζονται με βάση τους κανόνες της ευγενούς άμιλλας, ξεπερνώντας εθνικές ή άλλες διαφορές τους. Παράλληλα, στη διάρκεια των αγώνων, όπως συνέβαινε και στην αρχαιότητα με την ολυμπιακή εκχειρίδα, υπάρχει

κατάπαυση των εχθροπραξιών σε όλες τις περιοχές του πλανήτη.

4. Η αίσθηση του ωραίου συνοδεύεται και από συναισθήματα αγαλλίασης και συγκίνησης. Με τα συναισθήματα αυτά εξευγενίζεται ο συναισθηματικός κόσμος του ανθρώπου και, γενικότερα, καλλιεργείται η προσωπικότητά του. Η έκσταση, που προκαλεί η μέθεξη με την «ποιητική» πραγματικότητα που δημιουργεί η έμπνευση του καλλιτέχνη, δε συνοδεύεται μόνο από συναισθήματα που εξαγνίζουν την ψυχή του, αλλά και από προβληματισμούς για τη ζωή και τις αξίες της. Έτσι, η ψυχαγωγία που προσφέρει η Τέχνη, λυτρώνει, «καθαίρει» τον άνθρωπο και τον κάνει καλύτερο.
5. Είναι αλήθεια ότι, την τελευταία ιδίως δεκαετία, έχει συντελεστεί κάποια αναμφισβήτητη πρόοδος στο θέμα της οικολογίας. Μεμονωμένα έθνη ή σε συνεργασία μεταξύ τους έχουν νομοθετήσει συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ σε διεθνές επίπεδο το πρόβλημα τίθεται με αυξανόμενη έμφαση. Τα καταγιστικά πολιτικά γεγονότα που έφεραν κοντά τις μέχρι χθες εχθρικές υπερδυνάμεις ίσως ανοίξουν το δρόμο για τη σταδιακή μείωση των εξοπλισμών και ματαίωση των σχεδίων για την παραγωγή νέων – και τερατωδών – όπλων. Ταυτόχρονα υπάρχει μια θεαματική αύξηση της ευαισθησίας των ίδιων των κατοίκων της γης: οικολογικά κινήματα δραστηριοποιούνται ή πολιτεύονται σε πολλές χώρες, οι διαμαρτυρίες παίρνουν συχνά τη μορφή συγκρούσεων με την αναπτυξιακή νοοτροπία, ενώ τα μέσα ενημερώσεως αφιερώνουν μεγάλο μέρος στην πληροφόρηση και επισήμανση των κινδύνων.

17. Να αναγνωρίσετε και να αξιολογήσετε τα τεκμήρια που υπάρχουν στις παρακάτω παραγράφους.

1. Όπως φαίνεται από έρευνα που έγινε από την εταιρεία δημοσκοπήσεων V-PRC μόνο στην Αθήνα τα κρούσματα απειλών και οι βρισιές μεταξύ συμμαθητών στα σχολεία φτάνουν το 87,5%. Οι ξυλοδαρμοί σε σχολικό περιβάλλον φθάνουν το 71,6% των ερωτηθέντων μαθητών. Το 63,8% έχει βρεθεί μπροστά σε συμπλοκές μεταξύ συμμοριών ανηλίκων, το 50,8% σημειώνει τη χρήση βίας σε αθλητικές συγκεντρώσεις, το 22,8% σε εκδηλώσεις σχετικές με τα ναρκωτικά, το 22,5% κρούσματα σεξουαλικής παρενόχλησης, το 19,9% έχει δει επιθέσεις με αυτοσχέδια ή όχι όπλα.
2. Τρομοκρατικές ενέργειες, πολεμικές συρράξεις, περιοδικοί τυφώνες, σεισμοί, ξηρασίες και πλημμύρες είναι μερικά από αυτά που συνθέτουν την εικόνα της Αμερικής σήμερα· μια εικόνα του θρήνου, της απώλειας, του φόβου για το τι μέλει γενέσθαι.
3. Η Ελλάδα, για μια ακόμη φορά, φάνηκε ότι, όταν θέλει, μπορεί να κατορθώσει υψηλούς και μεγαλόπνοους στόχους: το απέδειξε με την άρτια τέλεση των Ολυμπιακών αγώνων, με την κατάκτηση του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Ποδοσφαίρου και, τώρα, με την κατάκτηση του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Μπάσκετ.
4. Άλλα στοιχεία προόδου και αισιοδοξίας στο χώρο της εργασίας είναι η ενισχυμένη ασφάλιση και προστασία κάθε εργαζομένου, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας διεθνώς με ειδικές συμβάσεις, η απαγόρευση κάθε καταναγκαστικής εργασίας, η μείωση του ωραρίου εργασίας και η αύξηση των ημερών ανάπαυσης, η συμμετοχή των εργαζομένων στη διοίκηση και στα κέρδη των επιχειρήσεων κ.α.

18. Να βρείτε τα παραδείγματα που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου στην παρακάτω παράγραφο και να εξετάσετε τι επιτυγχάνεται με τη χρήση τους.

Ο μετα(παν)εθνικός και παγκόσμιος χαρακτήρας της οικολογικής σκέψης διαφάνηκε ήδη από την περίοδο 1969-1972. Η οικολογική απειλή δεν γνωρίζει σύνορα. Η χημική μόλυνση του Ρήνου αφορά εξίσου την Ελβετία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες και εκείνες της Βόρειας θάλασσας. Υπήρξαμε, άλλωστε, μάρτυρες της «θρασύτητας» του ραδιενεργού νέφους του Τσερνομπίλ: όχι μόνο δεν σεβάστηκε τα σύνορα των εθνικών κρατών και τον χωρισμό της Ευρώπης σε Ανατολική και Δυτική, αλλά ξεπέρασε και αυτά ακόμη τα όρια της ευρωπαϊκής ηπείρου! Μια καταστροφή σαν αυτή αποκαθιστά τη συνάφεια ανάμεσα στην αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα και στην τρύπα του όζοντος στην Ανταρκτική. Τα πιο κρίσιμα προβλήματα της παγκόσμιας εμβέλειας και ο κίνδυνος που επικρέμαται σήμερα πάνω από την ανθρωπότητα δεν αποτελεί εξαίρεση. Αυτή την παγκοσμιότητα πρέπει να τη λαμβάνουμε υπόψη μας, τόσο σε σχέση με τις καταστροφές που μας απειλούν, όσο και σε σχέση με τον οικολογικό, βιολογικό και πολιτιστικό πλούτο που καλούμαστε να διαφυλάξουμε. Το δάσος του Αμαζονίου αποτελεί μια τέτοια βιολογική παρακαταθήκη, ακριβώς όπως η ποικιλία στην πανίδα και τη χλωρίδα του πλανήτη και οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, σε άλλο επίπεδο, φυσικά. Και σήμερα πια ξέρουμε ότι αυτές οι τελευταίες -αποτέλεσμα χιλιετιών συσσωρευμένης εμπειρίας- είναι άρρηκτα συνυφασμένες με τις οικολογικές ιδιαιτερότητες.

19. α) Να εντοπίσετε και να αξιολογήσετε το παράδειγμα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στη 2η παράγραφο.

β) Με ποιο τρόπο έχει αναπτυχθεί η 1η παράγραφος;

γ) Να εντοπίσετε το επιχείρημα (προκείμενες και συμπέρασμα) της 1ης παραγράφου, να χαρακτηρίσετε το συλλογισμό και να τον αξιολογήσετε.

δ) Να βρείτε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή των νοημάτων μεταξύ των περιόδων και ημιπεριόδων των δυο παραγράφων.

Η οικολογία απορρίπτει τη βασική αρχή σύμφωνα με την οποία προορισμός μας είναι να αυξάνουμε συνεχώς την παραγωγή και την κατανάλωση. Καταδεικνύει την καταστρεπτική επίδραση της καπιταλιστικής λογικής στο φυσικό περιβάλλον και στη ζωή των ανθρώπινων όντων. Η οικολογία είναι ανατρεπτική γιατί θέτει υπό αμφισβήτηση τον ανύπαρκτο καπιταλισμό που κυριαρχεί στον πλανήτη.

Δεν είναι μόνο η μη αντιστρεπτική διασπάθιση των αναντικατάστατων πόρων και μέσων· είναι και η ανθρωπομορφική καταστροφή των ανθρώπινων όντων που μετατρέπονται σε παραγωγικά και καταναλωτικά ζώα, σε αποχαυνωμένους ζάπερ· είναι και η καταστροφή του ζωτικού τους περιβάλλοντος. Οι πόλεις, επί παραδείγματι, υπέροχο δημιούργημα της όψιμης νεολιθικής εποχής, καταστρέφονται με τους ίδιους ρυθμούς που καταστρέφονται και τα δάση του Αμαζονίου· αποσυντίθεται σε γκέτο, πλούσια προάστια και συνοικίες γραφείων που νεκρώνουν μετά από τις 8 το βράδυ.

20. α) Με ποιους τρόπους έχει αναπτυχθεί η 3η παράγραφος;

β) Πώς ερμηνεύετε τη χρήση των παρενθέσεων στις παραγράφους 2, 3 και 6; Ποια είναι η λειτουργία τους;

γ) Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στην 1^η και 6^η παράγραφο;

δ) Να βρείτε τα μέσα με τα οποία επιτυγχάνεται η επίκληση στο συναίσθημα στη 2^η παράγραφο του κειμένου.

ε) Να βρείτε τη σημασία-λειτουργία των λέξεων που επισημαίνονται με έντονη γραφή στο κείμενο.

στ) Να χαρακτηρίσετε τεκμηριωμένα το ύφος στην τελευταία παράγραφο.

ζ) Να αναδιατυπώσετε τη 2^η παράγραφο μεταβάλλοντας το ρηματικό πρόσωπο σε δεύτερο. Τι αλλάζει στο νόημα-τα «σημαινόμενα»;

η) Να εξετάσετε αν παρουσιάζονται αντικειμενικά ή υποκειμενικά οι θέσεις του συντάκτη του κειμένου στη 2^η παράγραφο. Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

Καταρχήν η φύση διδάσκει, ερεθίζει το πνεύμα, κινεί την περιέργεια, αποτελεί πηγή δημιουργίας, γιατί σ' αυτήν ανακαλύπτουμε την ισορροπία, το κάλλος, το ωραίο. Η φύση μπορεί να διδάξει την ολιγάρκεια, τη λιτότητα και τη φυσικότητα με τους κανόνες που τη διέπουν. Σ' αυτήν ο άνθρωπος θα καταφύγει για να ηρεμήσει, να γαληνέψει, να αναζωογονηθεί. **Ακόμη** η φύση τρέφει τον άνθρωπο υλικά, καθώς αποτελεί συντελεστή όχι μόνο επιβίωσης, αλλά παραγωγής και οικονομικής ανάπτυξης. Οι πρώτες ύλες είναι κινητήρια δύναμη για τη βιομηχανία και τη γεωργία. Η σχέση, επομένως, της φύσης με τον άνθρωπο είναι σχέση ζωής και προόδου.

Και το πρόβλημα ξεκινά από τη στιγμή που ο άνθρωπος, εγωκεντρικά και αλαζονικά, άρχισε να θεωρεί τη φύση μέσο για την ικανοποίηση των ολοένα αυξανόμενων αναγκών του. Μεθυσμένος από την εμφανή υπεροχή του, χειραγωγείται από την εξέλιξη των διανοητικών του προϊόντων (επιστήμη - τεχνολογία) και στο βωμό της δήθεν ανάπτυξης θυσιάζει αξίες ανυπέβλητες, συμπεριλαμβανομένης και της φύσης. Έτσι, κατέληξε μητροκτόνος, ορφανός από μητέρα, αλλά και ορφανός από ψυχική αντοχή και δύναμη, ζωντάνια και καθαρότητα.

Η ποιότητα του περιβάλλοντος σήμερα επηρεάζεται δυσμενώς από ανθρώπινες ενέργειες και δραστηριότητες (μεταβολή της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας, μεταβολή της ραδιενέργειας, της φυσικής και χημικής κατάστασης του περιβάλλοντος, μεταβολή της πυκνότητας των ζώντων οργανισμών), που οδηγούν στην υποβάθμιση της φύσης (μόλυνση και ρύπανση), δηλαδή στην αλλοίωση των στοιχείων του οικοσυστήματος και γενικότερα στη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας.

Όλα αυτά, **φυσικά**, δεν είναι τίποτα άλλο παρά παρενέργειες μιας αλόγιστης υπερεκμετάλλευσης της φύσης από τον άνθρωπο που, δυστυχώς, αποδέχτηκε τον σπάταλο καταναλωτικό τρόπο ζωής, θεοποίησε το χρήμα και τη μηχανή, έχασε κάθε ίχνος σεβασμού και ανθρωπισμού, εγκλωβίστηκε στο σύστημα «υπερπαραγωγή - υπερκατανάλωση», αστικοποιήθηκε και μαζοποιήθηκε, απώλεσε το συναίσθημα και υπερτίμησε τη λογική.

Τα τελευταία χρόνια, **λοιπόν**, έχει αναπτυχθεί το οικολογικό κίνημα, κίνημα που επιδιώκει αφενός την εναρμόνιση της φύσης και του ανθρώπου, αφετέρου δε την προστασία και την ισορροπία της φύσης. Η προσπάθεια είναι αξιοζήλευτη και ελπιδοφόρα, καθώς οικολογικές οργανώσεις καταγγέλλουν ανορθόδοξες πράξεις, προστατεύουν τη φύση, ενημερώνουν τον απλό πολίτη, οργανώνουν πορείες διαμαρτυρίας.

Εκτός απ' αυτή την προσπάθεια τα τελευταία χρόνια αρχίζει να κερδίζει έδαφος η πολιτική της ποιοτικής βελτίωσης της ανάπτυξης, δίχως να επιστρέψουμε σε αρχέγονους τρόπους ζωής, που συνιστούν απάρνηση του σύγχρονου τεχνολογικού πολιτισμού. Αυτή περιλαμβάνει ένα μελετημένο σχεδιασμό αστικών, βιομηχανικών και αγροτικών δραστηριοτήτων όπως: ανακύκλωση υλικών, ώστε να αποφεύγεται η απομύζηση πρώτων υλών, αξιοποίηση των ήπιων ενεργειακών πόρων (ήλιος, άνεμοι, κύματα), ελάττωση των βιομηχανικών μονάδων που χρησιμοποιούν βιολογικές μεθόδους, βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας της γης, οικοδόμηση και χωροταξική διάταξη που να σέβεται

το περιβάλλον, φίλτρα στις βιομηχανίες, αναπαραγωγή με τη βοήθεια της επιστημονικής γλώσσας και της τεχνολογίας (νέες βελτιωμένες ποικιλίες, καταπολέμηση ασθενειών).

21. α) Να εξετάσετε πώς εξασφαλίζει η συντάκτρια του κειμένου τη συνοχή ανάμεσα στην 1^η και στη 2^η παράγραφο και πώς ανάμεσα στην 3^η και την 4^η παράγραφο.

β) Ποια είναι η λειτουργία των παρενθέσεων στην 4η παράγραφο του κειμένου και ποια των εισαγωγικών στη 3^η και 5^η παράγραφο;

γ) Να βρείτε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς στην 3^η παράγραφο του κειμένου. Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

δ) Να βρείτε τέσσερα (4) χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου στην 4^η παράγραφο του κειμένου.

Λέξη - κατακλείδα του 20ου αιώνα, η «παγκοσμιοποίηση» έχει στη συνείδηση του καθενός μας διαφορετικό περιεχόμενο. Άλλοι τη συνδέουν με την κυριαρχία του Internet άλλοι με τον πολυεθνικό χαρακτήρα των επιχειρήσεων και τη σύντηξη των αγορών, άλλοι με την επικράτηση της αγγλικής ως γλώσσας-εσπεράντο του πλανήτη που ενοποιεί τον πολιτισμικό ιστό της υδρογείου. Θα ήταν ανόητο να αμφισβητηθεί έστω και μια λέξη από τα παραπάνω - και όμως η «παγκοσμιοποίηση» με διαφορετικό τρόπο επηρεάζει τις διαφορετικές κοινωνίες και αλλιώς αφομοιώνεται από την καθημιά τους - συντηρώντας προς το παρόν τις ανισότητες και οδηγώντας σε τεράστια ποικιλία πολιτικών επιλογών.

Υπάρχει ωστόσο και ένα πεδίο όπου η λέξη «παγκοσμιοποίηση» δεν σημαίνει απλώς μεταφορά της κοινωνικής αντιπαράθεσης σε άλλο επίπεδο, ένα πεδίο που θα οδηγήσει μοιραία σε πραγματικά οικουμενική σύγκλιση των πολιτικών επιλογών. Και το πεδίο αυτό δεν είναι άλλο από τον πλανήτη που μας τρέφει, από το περιβάλλον που εδώ και λίγες δεκαετίες στέλνει όλο και πιο έντονα σήμα SOS.

Από τότε που ο άνθρωπος άρχισε να δαμάζει τη φύση (πολλές χιλιάδες χρόνια παλαιότερα) ασφαλώς αλλοιώνει τον χαρακτήρα της. Η βιομηχανική επανάσταση ωστόσο, σε συνδυασμό με την πρόοδο της ιατρικής επιστήμης που οδήγησε σε δημογραφική έκρηξη, μπορούμε να πούμε ότι αύξησε κατακόρυφα το «ειδικό βάρος» του ανθρώπου επάνω στον πλανήτη, διαταράσσοντας επικίνδυνα τις ισορροπίες του και επισπεύδοντας την κόπωση των φυσικών πόρων. Η πάντοτε αλαζονική και ληστρική προσέγγιση του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον κορυφώθηκε με μια αληθινή εχθροπραξία: την έκρηξη της πυρηνικής βόμβας στη Χιροσίμα. Ποτέ δεν ήταν πιο σαφές από ό,τι στη διάρκεια του 20ου αιώνα ότι ο άνθρωπος υπέταξε στα πολιτικά πάθη του κάθε ορθολογική έννοια διαχείρισης των πόρων της φύσης και των δικών του δυνατοτήτων.

Ο κατάλογος λοιπόν των ανθρώπινων «αδικημάτων» σε βάρος της φύσης μοιάζει ατελείωτος. Ο σημερινός απολογισμός έχει περίπου ως εξής: Τρύπα στο στρατοσφαιρικό στρώμα όζοντος επιτρέπει στη βλαβερή υπεριώδη ηλιακή ακτινοβολία να μας λούζει ανελέητα (ένοχοι οι χλωροφθοράνθρακες από τα αεροζόλ και από τα ψυκτικά μηχανήματα). Αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, αποδιδόμενη κυρίως στις τεράστιες συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα, ή αλλιώς το φαινόμενο του θερμοκηπίου (για το οποίο ενοχοποιούνται πρωτίστως η καύση ορυκτής ενέργειας και η καταστροφή των δασών). Σημαντική καταστροφή του υδάτινου πλούτου κυρίως από πετρελαιοκηλίδες, αλλά και από την αλόγιστη ρίψη αποβλήτων. Σοβαρά προβλήματα από τη διαρροή επικίνδυνων αποβλήτων γενικώς (τοξικών, πυρηνικών κ.ά), από τη χρήση φυτοφαρμάκων, αλλά και από την αδυναμία επεξεργασίας των μη ανακυκλώσιμων υλικών. Έκλυση ραδιενέργειας από πυρηνικά ατυχήματα -για να μη συμπεριλάβουμε τη δυνάμει απειλή

ενός πυρηνικού πολέμου. Απροσδιόριστης έκτασης αλλοίωση της χλωρίδας και της πανίδας (γήινης και θαλάσσιας), οφειλόμενη τόσο στη διαταραχή των οικοσυστημάτων (λόγω κατασκευής φραγμάτων, ρίψης αποβλήτων, πετρελαιοκηλίδων, αποψίλωσης δασών κτλ.) όσο και στη νεότευκτη επιστήμη της γενετικής μηχανικής, που μεταλλάσσει ζώα και φυτά (στο όνομα της αγοράς), δημιουργώντας ένα απρόβλεπτο φυσικό περιβάλλον.

Με λίγα λόγια, έχουμε φθάσει σε ένα σημείο όπου η παραδοσιακή «φυσική επιλογή» έχει αντικατασταθεί από την ανθρώπινη επιλογή, όχι μόνο ως προς την εξέλιξη των ειδών αλλά συλλήβδην ως προς τη σύσταση του πλανήτη σε όλα τα επίπεδα: έδαφος, υπέδαφος, ωκεανοί, ατμόσφαιρα, έμβια όντα, όλα εξαρτώνται από ανθρώπινες αποφάσεις. Και δυστυχώς ο άνθρωπος ποτέ δεν επηρέηθη ότι «τα πάντα εν σοφία εποίησεν».

Το καμπανάκι κινδύνου για την ασφάλεια του πλανήτη ήχησε κάποτε και στα αφτιά των πολιτικών ηγετών. Η πρώτη παγκόσμια διάσκεψη για το περιβάλλον έγινε το 1972 στη Στοκχόλμη και έκτοτε επαναλαμβάνεται τακτικά, χωρίς ωστόσο να έχει δώσει ακόμη αποτελεσματικές λύσεις στα τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα. Γιατί ένα είναι σαφές: η θεραπεία του περιβάλλοντος δεν μπορεί να βασίζεται σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες και σε τοπικές λύσεις. Το βασικό παγκόσμιο πρόβλημα μας απαιτεί μια προσέγγιση ανάλογης κλίμακας για να αποκτήσει επιτέλους νόημα και η περιβόητη παγκοσμιοποίηση.

22. α) Να βρείτε ένα τρόπο πειθούς στην 1η παράγραφο και να επισημάνετε τρία μέσα πειθούς, αναφέροντας ένα παράδειγμα για κάθε μέσο που θα εντοπίσετε.

β) Ποια είναι η συλλογιστική πορεία ανάπτυξης της 1ης παραγράφου;

γ) Να επισημάνετε τρεις τρόπους ανάπτυξης της 2ης παραγράφου.

δ) Ποια είναι η συλλογιστική πορεία ανάπτυξης της 3ης παραγράφου;

ε) Πώς συνδέονται νοηματικά η 2η με την 3η παράγραφο;

στ) Να εξετάσετε τη λειτουργία του θαυμαστικού και του ερωτηματικού στην 1η παράγραφο του κειμένου.

Σκεφτείτε να ξυπνήσει κάποιος ένα πρωί και, ανοίγοντας τον υπολογιστή του, να μάθει, κινούμενος στις ηλεκτρονικές σελίδες στο Ίντερνετ, από κάποιο φίλο στη Λιθουανία ότι έχει διεθνώς κυκλοφορήσει εις βάρος του ένα λιβελογράφημα και ένας ευρύτατος κύκλος ανθρώπων έχει πληροφορηθεί γι' αυτόν τα χειρότερα! Αυτό ακριβώς συνέβη στον καθηγητή του Εθνικού Μετσόβου Πολυτεχνείου, που έκπληκτος διαπίστωσε ότι έπεσε θύμα ηλεκτρονικής συκοφαντίας και προσέφυγε στην ελληνική δικαιοσύνη. Τα «μαντεία» τα έμαθε από έναν συνάδελφο του στο Λονδίνο και το ηλεκτρονικό ερευνητών κέντρων στις ΗΠΑ, στη Πολωνία, στην Ιταλία στο Ισραήλ, στη Σουηδία, στη Γαλλία, στην Ισπανία, στη Δανία, στον Καναδά και σε πολλές άλλες χώρες ακόμη! Η ιστορία με τα «ηλεκτρονικά» καρφώματα μέσω Ίντερνετ που συνέβη στη χώρα μας εντυπωσίασε και προβληματίσε την κοινή γνώμη. Τα ερωτήματα που τέθηκαν είναι αμείλικτα. Οι πολίτες είναι απροστάτευτοι όσο ποτέ άλλοτε: τα δίκτυα, οι ηλεκτρονικές λεωφόροι προσφέρουν έδαφος στους «αόρατους» εγκληματίες να μας κάνουν τη ζωή δύσκολη. Υπάρχει τρόπος να διακινούνται με ασφάλεια υπηρεσίες, πληροφορίες στις ηλεκτρονικές σελίδες του υπολογιστή μας; Σε μια εγκληματικότητα με διεθνή εμβέλεια αρκούν οι εθνικές νομοθεσίες ή μήπως, στο έγκλημα χωρίς σύνορα, η απάντηση είναι η εφαρμογή νόμων σε διεθνές πεδίο;

Η συκοφαντική δυσφήμιση άλλωστε είναι από τα «πταίσματα» που μπορούν να διαπράξουν οι διεθνείς εγκληματίες. Εκείνοι που επιλέγουν να σερφάρουν στον αχανή κόσμο του Ίντερνετ αναζητώντας υποψήφια θύματα για παντός είδους απάτες, έχουν μελετήσει κάθε

δυνατότητα που τους προσφέρεται από τις νέες τεχνολογίες για να πλουτίσουν σε βάρος τρίτων ή για να επιδοθούν σε δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος. Ο καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Χρ. Μυλωνόπουλος, που έχει ασχοληθεί με το θέμα της διάπραξης ποινικών αδικημάτων μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών, κωδικοποιεί τα αδικήματα που συνηθίζονται στον κυβερνοχώρο. Πλαστογραφίες, σύσταση και συμμορία, συμμετοχή και παροχή συμβούλων σε διάπραξη παρανόμων πράξεων, εμπορία λευκής σαρκός, εμπορία παιδιών για αφαίρεση οργάνων αλλά και εκπόρνευσή τους, παιδεραστία και ναρκωτικά, σεξουαλικά εγκλήματα και παρενοχλήσεις. Εκεί όμως όπου το Ίντερνετ προσφέρεται για δράση σε απατεώνες ανά τη γη είναι το οικονομικό έγκλημα. Ηλεκτρονικές απάτες, κομπίνες στις λεωφόρους των πληροφοριών, όπου χρήστες και επιτήδριοι συναντώνται και ο καθένας μπορεί εύκολα να μεταβληθεί από απλός χρήστης σε θύμα. Τα παραδείγματα διεθνώς είναι δεκάδες. Στις ΗΠΑ έχουν πολλαπλάσια ασκηθεί ποινικές διώξεις για παραβάσεις του νόμου περί ασέμνων (παιδική πορνεία μέσω του Ίντερνετ), ενώ χιλιάδες ανύποπτοι χρήστες του δικτύου σε παγκόσμια κλίμακα, κατά καιρούς, έχουν πέσει θύματα απάτης από εταιρείες - «μαϊμούδες» που ζητούν επενδυτές και απομυζούν τα βαλάντια των αφελών που κινούνται στον κυβερνοχώρο.

Οι ηλεκτρονικές απάτες μέσω δικτύου δεν έχουν ασφαλώς καμία σχέση με τις απάτες που όλοι ξέρουμε. Θύτες και θύματα δεν γνωρίζονται καν. Όλα είναι απρόσωπα και μακρινά. Για να καταλάβουμε τι ακριβώς σημαίνει ηλεκτρονική κομπίνα, παραθέτουμε από τη διεθνή ποινική εμπειρία μία χαρακτηριστική υπόθεση. Εταιρεία με δικαιώματα σε εξόρυξη χρυσού προσέλαβε οικονομικούς συμβούλους για να πείσουν κόσμο μέσω Ίντερνετ ότι μπορούν να επενδύσουν τα χρήματά τους σε μετοχές με αξιολόγα κέρδη. Μόλις τα χρήματα των επενδυτών συγκεντρώνονται, η εταιρεία - «φάντασμα», όπως αποδεικνύεται, πτωχεύει και το πρώτο ηλεκτρονικό «κανόνι» πέφτει στη κυβερναγορά!

23. α) Να επισημάνετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 1η παράγραφο.

β) Να βρείτε τους τρόπους ανάπτυξης της 1ης και της 3ης παραγράφου.

γ) Ποια είναι η συλλογιστική πορεία με την οποία αναπτύσσει τη σκέψη της η αρθρογράφος στην 4η παράγραφο;

Μπορεί για τους νέους που τώρα αρχίζουν την ενσυνείδητη ζωή τους, οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας με τεχνολογίες ηλεκτρονικές και ψηφιακές να φαίνονται αυτονόητοι, όπως φαίνονταν σε μας το τηλέφωνο και η ραδιοφωνία. Για τους λιγότερο ή περισσότερο παλαιότερους, οι τρόποι αυτοί διατηρούν τον θαυμαστό τους χαρακτήρα. Να έχεις μπροστά στα μάτια ή στα αυτιά σου και σε χρόνο μηδέν, όποιο κείμενο, όποια εικόνα, όποιον ήχο βρίσκεται κάπου αποθηκευμένος, στα πέρατα της Γης ή θέλει κάποιος να σου μεταδώσει, είναι κάτι που μεταβάλλει τις συνθήκες της εργασίας, των συναλλαγών, της ψυχαγωγίας, ολόκληρης της ζωής. Κι αυτή η αύξηση των δυνατοτήτων επικοινωνίας των ανθρώπων πραγματικά αυξάνει τις δυνατότητες πραγμάτωσης ανθρωπίνων αξιών και προπάντων της ανθρωπίνης ελευθερίας. Έτσι, δικαιολογείται η αναγωγή του Ίντερνετ σε κατ' εξοχήν χώρο ελευθερίας.

Έτσι εξηγούνται και οι διαμαρτυρίες που προκαλεί κάθε προσπάθεια ρυθμιστικής παρέμβασης στο περιεχόμενο του Διαδικτύου ως προσπάθεια φίμωσης ή λογοκρισίας. Ένα πρόσφατο περιστατικό που προκάλεσε τέτοιες διαμαρτυρίες είναι μια απόφαση γαλλικού δικαστηρίου που απαγόρευσε τη διενέργεια δημοπρασιών, μέσω Ίντερνετ, για την πώληση

αντικειμένων αναμνηστικών του ναζισμού, με βάση τον γαλλικό νόμο που απαγορεύει την εξύμνηση του χιτλερικού καθεστώτος. Το δικαστήριο απείλησε με σοβαρές ποινές τους μεσολαβητές του Διαδικτύου που θα μετέδιδαν τη διοργάνωση των δημοπρασιών αυτών, υποχρεώνοντας τους να παρεμβάλλουν «φίλτρα» που θα εμποδίζουν τη λήψη των σχετικών μηνυμάτων στη Γαλλία.[...]

Αυτά τα αυτονόητα χρειάζεται τώρα να επαναληφθούν, γιατί οι νέοι τρόποι αποθήκευσης και κυκλοφορίας πληροφοριών συνοδεύονται από την καλλιέργεια πληθώρας συγχύσεων που συσκοτίζουν τη νομική κρίση, ίσως σκόπιμα. Καίρια τέτοια σύγχυση προκαλείται ήδη από την άμετρη ευρύτητα με την οποία χρησιμοποιείται ακριβώς ο όρος «πληροφορία» ακόμα και σε επίσημα κείμενα π.χ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η κοινωνία μας βαπτίζεται «κοινωνία πληροφοριών», η επιστήμη και η τεχνική που αφορούν τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές ονομάζονται «πληροφορική» -και όλα αυτά σε άμεση συσχέτιση με τη διακήρυξη της ελεύθερης κυκλοφορίας των πληροφοριών. Μόνο που παραλείπεται η θεμελιώδης διάκριση μεταξύ πληροφορίας, που ως είδηση ή ως επιστημονική ανακάλυψη, κυκλοφορεί και πρέπει να κυκλοφορεί ελεύθερα, και έργου, που ως δημιούργημα της ανθρώπινης προσωπικότητας ανήκει στον δημιουργό του κατά τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

[...] Εδώ επιβεβαιώνεται η γενική αρχή ότι οι πρόοδοι της τεχνικής μπορεί να είναι για το καλό ή το κακό. Και το διαδίκτυο χρειάζεται επειγόντως τη θέσπιση νομικών κανόνων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, που θα αναδείξουν τις πολλές θετικές πλευρές και θα εκτοπίσουν τις όποιες βλαβερές συνέπειες του.

24. α) Να επισημάνετε τον τρόπο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 1^η παράγραφο.

β) Να αξιολογήσετε την αξιοπιστία των τεκμηρίων στην 1^η παράγραφο του κειμένου.

γ) Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της 2^{ης} παραγράφου; Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή και η συνεκτικότητα μεταξύ των περιόδων της; Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

Η αρνητική πλευρά του facebook στην ζωή του ανθρώπου φαίνεται και από πολλά ακόμη παραδείγματα. Η παραπλάνηση μικρών παιδιών μέσα από ομάδες του facebook που στοχεύουν στη γελοιοποίηση της προσωπικότητας του ατόμου μέσα από ένα καλά οργανωμένο σχέδιο: αρχικά επηρεάζουν θετικά το «θύμα» τους τόσο ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη του και να τους θεωρήσει πραγματικούς φίλους, η συνέχεια είναι το παιδί να παρασυρθεί από την παρέα και να την ακολουθήσει. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου παιδιά πέφτουν θύματα εξευτελισμού ακόμη και κακοποίησης από διαδικτυακούς φίλους. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να έχουν άσχημες επιπτώσεις και σε άλλους τομείς, όπως στην εργασία ή ακόμη και στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, από σχετική πηγή, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο παιδιά να παραμελούν τα μαθήματα τους και να αφιερώνουν ώρες στο facebook με αποτέλεσμα να μειώνονται οι βαθμοί και οι γενικές επιδόσεις τους στα μαθήματα. Ενώ δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι λίγα και τα «κρούσματα» απολύσεων στον εργασιακό χώρο, λόγω της εμφανούς αδιαφορίας και μείωσης της παραγωγικότητας από την συνεχή ενασχόληση με το facebook. Συμπερασματικά καταλήγουμε στο γεγονός ότι το facebook έχει εισβάλλει τόσο απότομα στη ζωή του ανθρώπου με αποτέλεσμα μια λάθος κίνηση, το πάτημα ενός κουμπιού στην αποδοχή ενός αιτήματος φιλίας ή η ένταξη σε μια ομάδα, να στοιχίζει «ακριβά».

Μία από τις αρνητικές επιπτώσεις των κοινωνικών δικτύων στη ζωή μας, και ίσως η πιο σημαντική, μπορούμε να πούμε ότι είναι η καταπάτηση του προσωπικού απορρήτου. Εύκολα μπορεί οποιοσδήποτε να «σπάσει» τον κωδικό και να εισβάλλει σε προσωπικά δεδομένα, είτε

αυτός είναι φίλος είτε άγνωστος που επιθυμεί να μάθει στοιχεία του εαυτού μας με τις προθέσεις του να παραμένουν πάντα άγνωστες προς εμάς. Αυτή η πράξη, όπως καταλαβαίνουμε, εγκυμονεί πολλούς κινδύνους καθώς ένας άγνωστος μαθαίνει πράγματα που μας αντιπροσωπεύουν τα οποία μπορεί να δημοσίευσης υλικού, θέτοντας σε κίνδυνο την υπόληψη τους, γεγονός που παρατηρείται από την εφηβική ηλικία.

25. α) Να επισημάνετε τα δομικά μέρη της 2^{ης} παραγράφου. Στη συνέχεια να διακρίνετε τις προκείμενες προτάσεις και το συμπέρασμα του συλλογισμού που αναπτύσσεται σε αυτή και τις λέξεις με τις οποίες επιτυγχάνεται η λογική σύνδεση των προτάσεων αυτών.

β) Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή, η αλληλουχία και η ενότητα της 2ης παραγράφου;

γ) Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της 2ης και 3ης παραγράφου;

δ) Να εξηγήσετε τη λειτουργία των ερωτηματικών προτάσεων που χρησιμοποιούνται στην 1η παράγραφο του κειμένου.

Ποιος θα αμφισβητήσει ότι είναι έμφυτη η τάση του ανθρώπου να καλύψει τις ανάγκες του, να ανατείνει το «εγώ» του; Και ποιος πάλι δε θα δεχθεί ότι το κοινωνικοποιημένο άτομο, αυτό που ζει, κινείται, δημιουργεί μέσα στους κόλπους μιας οργανωμένης κοινωνίας και έχει συνειδητοποιήσει το ρόλο του δεν αισθάνεται την ανάγκη να υπηρετήσει με τις πράξεις του την ομάδα, μέλος ενεργό της οποίας είναι; Εύλογα λοιπόν -με δεδομένο ότι το «εγώ» και το «εμείς» συχνά κονταροχτυπιούνται- τίθεται το ερώτημα: τι πρέπει να κάνει ο άνθρωπος να υπηρετεί το ατομικό ή το κοινωνικό συμφέρον; Ή αλλιώς; Πρέπει να προέχει το «εγώ» ή το «εμείς» ως άξονας σκέψης και συμπεριφοράς του ατόμου; Η απάντηση δείχνει σύνθετη.

Η υπηρετήση και μόνο του ατομικού συμφέροντος από τα μέλη της κοινωνίας θα αποβεί μοιραία τόσο για την πολιτεία όσο και για το κάθε μέλος. Αν εξαιρεθεί το βραχυπρόθεσμο όφελος για κάθε άτομο, είναι βέβαιο ότι η πολιτεία θα γνωρίσει την παρακμή. Γιατί, φυσικά, η αθροιστική λογική σύμφωνα με την οποία η κοινωνία, που είναι ένα σύνολο ατόμων, θα προοδεύσει, εφόσον το κάθε μέλος χωριστά θα ωφεληθεί, δεν ισχύει. Και δεν ισχύει, γιατί δυστυχώς τα ατομικά συμφέροντα συχνότατα είναι αλληλοσυγκρουόμενα. Έτσι, θα υπερισχύσει το πιο δυνατό άτομο ή ομάδα ή τάξη, που θα επιβάλλει τη δύναμη της και το συμφέρον της στα υπόλοιπα μέλη. Οδεύουμε δηλαδή προς μια κοινωνία ζούγκλας, όπου θα ισχύει το δίκαιο του ισχυρότερου. Αναπόφευκτα, η παρακμή της κοινωνίας θα αντανακλαστεί και στα άτομα, όσο κι αν για λίγο ωφελήθηκαν.

Όμως πρέπει να σημειώσω ότι η υπηρετήση του ατομικού συμφέροντος, κάτω από προϋποθέσεις, είναι κάποτε -όχι πάντα- θεμελιακός παράγοντας για την πρόοδο του ατόμου και την κοινωνική ανάπτυξη. Είναι λάθος λοιπόν να επιμένουμε στο στερεότυπο «κάθε υπηρετήση του ατομικού συμφέροντος είναι αρνητική και καταδικαστέα». Κι αυτό γιατί η πρόοδος του ατόμου επιτυγχάνεται μόνο και εφόσον υπάρχει ισχυρό κίνητρο, που μεταφράζεται σε άμεσο κέρδος. Τότε, λοιπόν, περισσότερο από ποτέ, δραστηριοποιείται, παράγει, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες. Τότε είναι φυσικό και να επιτυγχάνει την εκπλήρωση των στόχων του. Η υπηρετήση του προσωπικού συμφέροντος όμως, πολλές φορές, συνειδητά ή ασυνείδητα, προάγει και το κοινωνικό συμφέρον. Έτσι, για παράδειγμα, ο επιχειρηματίας που επεκτείνει τις επενδύσεις του ανοίγοντας μια νέα παραγωγική μονάδα, έστω και αθέλητα, βοηθά το κοινωνικό σώμα, αφού προσλαμβάνει και απορροφά έτσι ένα εργατικό δυναμικό.

26. α) Ποια είναι η λειτουργία των εισαγωγικών και της άνω και κάτω τελείας (:) στην 1η παράγραφο;

β) Ποια αποδεικτικά μέσα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 2η παράγραφο;

[συνέχεια του προηγούμενου κειμένου] Επομένως, όταν λέμε ότι ο λαός είναι κυρίαρχος, αν δεν εννοούμε απλώς ότι οι κυβερνώντες είναι υπόλογοι στο εκλογικό σώμα, δεχόμαστε ένα μύθο: ότι υπάρχει μια μεταφυσική, σχεδόν θεϊκή οντότητα που είναι ο λαός, ο οποίος ασκεί εξουσία. Αν όμως ο λαός ασκεί εξουσία, η οποία είναι εξ ορισμού αδιαίρετη, έπεται ότι και ο λαός είναι φορέας μιας ενιαίας και αδιαίρετης βούλησης. Ο λαός όμως, όπως ο καθένας γνωρίζει, δεν είναι αδιαίρετος. Επιπλέον, σε μια δημοκρατία δεν ασκεί εξουσία ο λαός, αλλά μια κυβέρνηση που λογοδοτεί στο λαό. Συνεπώς, ο λαός αρκείται στο να ελέγχει την εξουσία. Και φυσικά, για να μπορεί να ελεγχθεί αποτελεσματικά η εξουσία, πρέπει να υπάρχει ανεπτυγμένη κοινωνία πολιτών. Η τελευταία δεν μπορεί να υποκατασταθεί από το «λαϊκό κίνημα» ή να παρακαμφθεί από τους «λαϊκούς εκπροσώπους». Αλλιώς, ακόμη και το Σύνταγμα και οι υπόλοιποι δημοκρατικοί θεσμοί μπορούν να παραμερισθούν με το αιτιολογικό ότι το απαιτεί η σωτηρία το λαού: αυτό επικαλέστηκε ο πρωθυπουργός της δικτατορικής κυβέρνησης την επομένη του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου 1967, χρησιμοποιώντας τη γνωστή φράση: «Η σωτηρία του Έθνους είναι υπέρτατος νόμος».

Η απεριόριστη λαϊκή κυριαρχία, η αντικατάσταση της απόλυτης κυριαρχίας του μονάρχη με την απόλυτη κυριαρχία του λαού είναι δόγμα που δεν έχει σχέση με τη σύγχρονη έννοια της δημοκρατίας. Η σύγχρονη δημοκρατία βλέπει στο κράτος έναν εγγυητή των δικαιωμάτων του πολίτη, τα οποία εγγράφονται μέσα στη σφαίρα ελευθερίας που αποτελεί η κοινωνία των πολιτών. Και η επικράτηση αυτής της αντίληψης της δημοκρατίας στο τέλος του αιώνα, αποτελεί και το θρίαμβο του δημοκρατικού ιδανικού του Λοκ εναντίον εκείνου του Ρούσσο, της δημοκρατίας ως πολιτεύματος που περιορίζει και ελέγχει την κρατική εξουσία έναντι εκείνου που την απολυτοποιεί ονομάζοντάς την «λαϊκή».

27. α) «Ποιος αγνοεί πως η τηλεόραση ... δίνει το αξίωμα»: Με βάση το περιεχόμενο της παραγράφου να συντάξετε ένα συλλογισμό με τον οποίο θα καταλήγετε στο συμπέρασμα: «Η τηλεόραση καθορίζει την πολιτική».

β) Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσεται η παράγραφος;

γ) Να βρείτε πέντε λέξεις που χρησιμοποιούνται συν(υπο)δηλωτικά-μεταφορικά και να εξετάσετε το λειτουργικό ρόλο της συν(υπο)δήλωσης στην παράγραφο.

Ποιος αγνοεί πως η τηλεόραση επιδιώκει τη μέγιστη ακροαματικότητα, παρουσιάζοντας εικόνες σύντομες, καταγιστικές συχνά, εντυπωσιακές, «διασκεδαστικές» η/και «συγκλονιστικές»; Οι ίδιοι στόχοι και τα ίδια μέσα πρυτανεύουν στη σημερινή πολιτική. Οι «αστέρες» της, μεγάλοι και μικροί, στηρίζουν πια την απήχηση τους στους πολίτες, τη δημοτικότητα τους, όχι πια (ή όχι τόσο) στον λόγο, στη σκέψη, στα προγράμματα, αλλά στην εντύπωση που θα κάνουν, βοηθημένοι απ' τις τεχνικές των ΜΜΕ. Αυτές μπορούν να παρουσιάσουν το ασήμαντο σαν σπουδαίο [...] να «σερβίρουν» την απραξία σαν ιδιοφυή και ευεργετική πράξη [...] κι όχι απλώς να κάνουν τον «ήσωνα» λόγο «μείζονα» (όπως οι σοφιστές), αλλά να κρύψουν τον ανύπαρκτο λόγο, την κενολογία, με οπτικές ταχυδακτυλουργίες. Και το κοινό, μπουκωμένο από τις εικόνες, θαμπωμένο από το θέαμα, δεν έχει παρά ελάχιστες δυνατότητες σκέψης και κρίσης για όσα λαμπερά και για όσους φωτοστεφανωμένους βλέπει. Έτσι, θεμελιώνεται η «αποικιοκρατία των μέσων πάνω στην πολιτική», όπως την ονομάζει ο Μάγερ [...] έτσι θριαμβεύει αυτό που χαρακτηρίζεται ως «ακολουθία των προσποιήσεων». Το περιλάλητο αξίωμα του Ρίφκιν, «Το μέσον είναι το μήνυμα», γίνεται «το μέσον δίνει το αξίωμα».

**28. α) Να εντοπίσετε ένα συλλογισμό στην 1η παράγραφο. Χαρακτηρίστε τον και αξιολογήστε τον.
β) Να επισημάνετε τα μέσα πειθούς που υπάρχουν στη 2^η παράγραφο.**

Η ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας και ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, έκαναν τον κόσμο που ζούμε πιο ανασφαλή, επικίνδυνο και απάνθρωπο. Έδωσαν το πρόσχημα για την αποχαλίνωση της κρατικής και διακρατικής βαρβαρότητας, μέσω δρακόντειων νομοθετημάτων περιστολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συντέλεσαν στην περιφρόνηση των διεθνών υποχρεώσεων και στην υπονόμευση του διεθνούς συστήματος ασφαλείας που αντιπροσωπεύει το διεθνές δίκαιο. [...]

Βεβαίως και ο υπόλοιπος κόσμος δεν είναι καλύτερος. Μακρύς είναι ο κατάλογος των χωρών με βάρβαρα, αυταρχικά και διεφθαρμένα καθεστάτα, όπου γίνονται εκτελέσεις χωρίς δίκη, βασανίζονται και κακοποιούνται οι κρατούμενοι, φυλακίζονται και κρατούνται άτομα χωρίς να τους έχει απαγγελθεί κατηγορία ή να έχουν δικαστεί, ενώ πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων και οι ΗΠΑ, διατηρούν τη θανατική ποινή.[...]

29. Να επισημάνετε δυο συλλογισμούς στην παράγραφο και να τους χαρακτηρίσετε ως προς το είδος των προκειμένων προτάσεων.

Αν πραγματικά υπάρχει ενδιαφέρον να δημιουργήσουμε μια άλλη κουλτούρα για την προσέγγιση της πραγματικότητας που βιώνουμε ή των συνθηκών που θα διαδραματίσουν ρόλο στη διάπλαση του μέλλοντος, πρέπει να διαμορφώσουμε μία μορφή επικοινωνίας που να δίνει μία καθαρή και κατανοητή εικόνα του κόσμου, μία εικόνα ικανή να αντικατοπτρίσει τα συμφέροντα και τις ανησυχίες των απλών πολιτών, μια άποψη για το τι είναι δημοκρατία και συμμετοχή. Πρέπει να γίνει (και να θέλουμε να γίνει) σαφές ότι ο τελικός στόχος της δημοκρατίας δεν είναι η παραγωγή αγαθών αλλά η παραγωγή ελεύθερων και σκεπτόμενων ανθρώπων, που συνεργάζονται μεταξύ τους σε βάση ισότητας.

30. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) στις παρακάτω προτάσεις και να μετατρέψετε την καθεμιά σύνταξη στην αντίθετή της.

1. Στόχος της καλής τυπογραφίας δεν είναι να προκαλέσει το θαυμασμό, αλλά με τον τύπο των στοιχείων της και με άλλα χαρακτηριστικά της να διευκολύνει την ανάγνωση.
2. Αυτές τις λειτουργίες του πολιτιστικού πλαισίου σήμερα ποιος τις επιτελεί;
3. Εκεί θα ικανοποιήσει όλες τις περιέργειές του και όλα τα πάθη του».
4. Αυτή η απτή, η φαινομενική πραγματικότητα θεωρείται από τους ανθρώπους της εποχής μας "επιτυχία".
5. Εντελώς διαφορετικά τοποθετείται το θέμα από την ηθική συνείδηση.
6. Η τηλεόραση, αντίθετα, έχει επιβάλει μια ριζικά διαφορετική αίσθηση του χρόνου από εκείνη που μας κληροδότησε η παράδοση.

31. Πολλές λέξεις και φράσεις του κειμένου που ακολουθεί εσωκλείονται σε εισαγωγικά. Ποια η λειτουργικότητά τους σε κάθε περίπτωση;

Μπορούμε να τις φανταστούμε σα νέου τύπου «Συμπληγάδες»: από τη μια, η μικρή οθόνη της τηλεόρασης και, από την άλλη, η μικρότατη οθόνη του κινητού μας τηλεφώνου. Μόνο που κι εμείς, ή τέλος πάντων πάρα πολλοί από εμάς, είμαστε εντελώς νέου τύπου «Αργοναύτες»: δε βιαζόμαστε ιδιαίτερα να ξεφύγουμε από τις Συμπληγάδες, ίσως και να μη το θέλουμε καν. Κάπως έτσι, από την υπερβολική δόση, απειλούμαστε να γίνουμε αυτόβουλοι δεσμώτες δύο προϊόντων της αγοράς που υποτίθεται ότι κατασκευάστηκαν για να μας διευκολύνουν και να μας υπηρετήσουν, να

μας βοηθήσουν να αντιμετωπίσουμε ένα από τα πολιτιστικά προβλήματα των μοντέρνων καιρών μας: τι να κάνουμε με το χρόνο μας, ιδιαίτερα με τον θεωρούμενο ελεύθερο χρόνο μας.

Η τηλεόραση είναι μονίμως ανοιχτή σε πάμπολλα στίγια, ό,τι κι αν παίζει, όπως ακριβώς είναι μονίμως αναμμένα τα φώτα στα κάθε άλλο παρά ευήλια κουτιά που μας φιλοξενούν. Και το κινητό είναι μονίμως σε χρήση, κι όχι βέβαια επειδή απαντάμε συνεχώς σε εναγώνιες κατεπείγουσες κλήσεις. Η ζωή μας τείνει να γίνει «του κουτιού», και η «επικοινωνία», στις διάφορες εκδοχές της, υπνωτίζει, φενακίζει και χειραγωγεί την κοινωνία. Παραδώσαμε σημασία στην τηλεόραση. Εθιστήκαμε σιγά-σιγά στο γκριζο φως της. Και της επιτρέψαμε να γίνει σχεδόν ο μοναδικός μας τροφοδότης, ο μοναδικός αγωγός που μας συνδέει με τον έξω κόσμο. Είτε επειδή μας καταπονεί το καθημερινό άγχος είτε επειδή μας απελπίζει το κυκλοφοριακό είτε επειδή τα οικονομικά μας φυραίνουν χάρη στις φιλότιμες προσπάθειες των εναλλασσόμενων κυβερνήσεων, μειώσαμε τις κινήσεις μας προς τα έξω και αυξήσαμε τις ώρες που χάνουμε με το τηλεχειριστήριο της αμηχανίας στο χέρι. Ο εικονικός κόσμος υποκαθιστά σταδιακά τον πραγματικό σε όλες του τις μορφές: τη διασκέδαση, τη συμμετοχή στα κοινά, την άθληση. Ξέρουμε, ας πούμε, απέξω κι ανακατωτά τους γάμους και τα διαζύγια των τηλεδιασημοτήτων (είτε σε σίριαλ πρωταγωνιστούν είτε «ερευνητική δημοσιογραφία» ασκούν είτε επιστατούν σε ριάλιτι απίστευτης αγριότητας), αλλά με τους γείτονές μας έχουμε να καλημεριστούμε από την Πρωτοχρονιά – και μπήκε Νοέμβριος.

Και την πολιτική μας ενημέρωση βεβαίως, στην τηλεόραση την έχουμε αναθέσει, ειδικά δε σε «αποκαλυπτικές» εκπομπές, που ο λαϊκισμός τους διακονεί το δόγμα «όλοι είναι χαλασμένοι, εκτός από την αφεντιά μας». Τι κι αν εμφανιζόμαστε έπειτα σε δημοσκοπήσεις να λέμε πως όλα αυτά γίνονται με μοναδικό στόχο τον εντυπωσιασμό και την τηλεθέαση; Καθλωνόμαστε και πάλι στον καναπέ και γινόμαστε μοναδούλες στη διάθεση της ύπατης εξουσίας: της AGB.

32. Να διαβάσετε το κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

α. Να εξηγήσετε τη χρήση εισαγωγικών στην 3^η παράγραφο του κειμένου.

β. Ποια είναι τα δομικά μέρη της 2^{ης} παραγράφου και με ποιον τρόπο αυτή αναπτύσσεται;

γ. Ποιο λειτουργικό ρόλο έχουν οι παρενθέσεις που χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου στην 4^η παράγραφο;

δ. Το κείμενο αποτελεί επιφυλλίδα. Να επισημάνετε τα χαρακτηριστικά του είδους τεκμηριώνοντας τα στοιχεία με αναφορές στο κείμενο.

Οι νέοι και η κοινωνία

Τελευταία όλο και διογκώνεται ένα κλίμα ανησυχίας ή και ηθικού πανικού, σχετικά με τις παρεκκλίνουσες ή εγκληματικές δραστηριότητες των νέων. Η ελληνική κοινωνία, μιμούμενη, με μια υστέρηση φάσης 20 ετών, την αμερικάνικη, έχει θαμπωθεί από την αριθμολαγνεία και την τεστομανία και μοιάζει να αδυνατεί να διακρίνει καθαρά πίσω από τους στατιστικούς μύθους.

Ανεξάρτητα όμως από τις αυξομειώσεις σε ηλικίες, μορφωτικό επίπεδο, κατηγορία παραβάσεων, είμαι πεπεισμένος ότι στη νεανική αντικοινωνικότητα υπάρχει κάτι περισσότερο από μία πρόθεση και ένα αποτέλεσμα. Η συμβολική σύγκρουση με την κοινωνία των μεγάλων, η ανάγκη ένταξης σε «ομάδα», η οποία τους αποδέχεται, η αίσθηση του «χαμένου», η υιοθέτηση της βίας ως παιχνιδιού αντρικού ή ως εκδήλωση εξουσίας, η φυγή και ο κίνδυνος, η ενηλικίωση που περνάει μέσα από τη μετεξέλιξη του παιχνιδιού του δρόμου σε έγκλημα του δρόμου, το παράξενο ντύσιμο, η

ιδιόρρυθμη διάλεκτος, η πρόκληση ή καταστροφή των συμβόλων του καταναλωτισμού και η απόρριψη των στερεοτύπων του καθωσπρεπισμού, η μίμηση αντι-ηρώων, το «κρυφτό» με τα όργανα της τάξης. Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι η νέα γενιά αισθάνεται παγιδευμένη σε «γραμμές» ή σε «κουτάκια», των οποίων αγνοεί το νόημα και τους στόχους.

Οι νέοι μας «παίζουν τον άντρα», γιατί αυτό τους ζητάμε, παίζουν τον «σύγχρονο», γιατί έτσι δε θα τους εξοστρακίσουμε, «παίζουν» τους κομφορμιστές, γιατί γρήγορα καταλαβαίνουν ότι πολύ λίγα δεν απαγορεύονται και «παίζουν με τη ζωή τους» (ναρκωτικά, αγώνες αυτοκινήτων κ.λπ.), γιατί συχνά τους κάνουμε να νιώθουν ότι ήδη έχουν χάσει τη ζωή. Οι νέοι μας, τα παιδιά μας, ζουν κάτω από το άγχος του πανοπτικού και τιμωρητικού συστήματος που εμείς χειριζόμαστε.

Κι όμως, οι σημερινοί νέοι ούτε «κοιμούνται» (για να βλέπουν όνειρα) ούτε εκστασιάζονται (για να βλέπουν οράματα). Αγωνιούν και αγωνίζονται, για να βρουν το δικό τους στίγμα σε μια κοινωνία της οποίας αποτελούν μέλη, αλλά και η οποία ταυτόχρονα τους αντιμετωπίζει ως «ξένους». Μη θέλοντας να εντάξουν το μέλλον στις διαστάσεις του παρόντος, ενός παρόντος κατελιημμένου από τους ενήλικους, οι νέοι μας αντιστέκονται. Μολονότι τους καταλογίζουμε ότι ενδιαφέρονται για τα 3Κ (Καριέρα-Κέρδος-Κατανάλωση) ή ότι λατρεύουν το σώμα, μυθοποιούν το χρήμα και διψούν για περιπέτεια, ξεχνάμε να επισημάνουμε το πόσο εμείς τους πιέζουμε και τους ωθούμε να κερδίζουν (χωρίς να τηρούν τους κανόνες), να δέχονται ως επιτυχία κι ευτυχία οτιδήποτε εμείς τους προσφέρουμε ως τέτοιο, το πόσο τους κάνουμε να φοβούνται τη μοναξιά της αποτυχίας, το στίγμα και την απόρριψη από τους βολεμένους.

Αντί, λοιπόν, να κρίνουμε (και να κατακρίνουμε) τη στάση των νέων απέναντι στη δική μας κοινωνία, ας ξανασκεφτούμε τη δική μας στάση απέναντί τους. Εμείς, οι πολλάκις διαψευσμένοι, οι προδοτές και οι προδομένοι, οι κερδοσκοπούντες και οι ελυσόμενοι, οι θύτες και τα πάσης φύσεως θύματα, εγκλωβίζουμε και παγιδεύουμε το μέλλον των παιδιών μας μέσα σε ψευδοσυνταγές για το «καλό» τους (που ούτε εμείς στο βάθος τις πιστεύουμε κι ούτε για το πραγματικό καλό τους μπορεί να λειτουργήσουν). Η σύγκρουση των γενεών και η πάλη των αξιών πρέπει – χωρίς περιττές νουθετήσεις και αναχρονιστικούς δογματισμούς – να μετακινηθεί από το «πουργατόριο¹» της εξουσίας στο «εργαστήριο» της κατανόησης και της διδασχής.

Δεν είμαι εγώ αυτός που θα προτείνει στους άλλους πώς θα ζήσουν. Αυτό που ίσως χρειαστεί στους νέους είναι να μάθουν να διεκδικούν το δικαίωμα στη διαφορά, στη διαφωνία και στην ουτοπία και να μάθουν να μη θέλγονται από τις εύκαμπτες ιδεολογίες. Να γίνουν τόσο ελεύθεροι, τόσο ριζοσπάστες, τόσο ανθρωπίνιοι και τόσο υπεύθυνοι, όσο οι ίδιοι θέλουν κι όχι όσο οι δικές μας αρτηριοσκληρωτικές² αντιλήψεις τούς επιτρέπουν. Ας τους ευχηθούμε, λοιπόν, ούριο άνεμο στο μεγάλο ταξίδι της ζωής κι ας πάψουμε μικρόψυχα να ηθικολογούμε στα σαλόνια και στις οθόνες ή στα στρογγυλά τραπέζια. Κάναμε κόλαση τη δική μας ζωή. Ας μη γίνουμε κόλαση και για τους (ακόμα αθώους) νέους.

(Γιάννης Πανούσης, «ΤΑ ΝΕΑ», 8-3-1994)

Λεξιλόγιο:

¹πουργ(κ)ατόριο = καθαρτήριο (για τους καθολικούς). ²αρτηριοσκλήρωση (μτφ.) = υπερσυντηρητική προσκόλληση σε πεπαλαιωμένες αξίες και αντιλήψεις ζωής.

33. Στην παράγραφο που ακολουθεί:

α. Να βρείτε τα δομικά της μέρη.

β. Να επισημάνετε τους τρόπους ανάπτυξής της.

γ. Να εξακριβώσετε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιούνται.

δ. Να επισημάνετε ένα επιχείρημα και να ελέγξετε την ορθότητά του.

Εξαιτίας της έλλειψης δημοσιογράφων επιφορτισμένων με την επιβεβαίωση των πληροφοριών, την επιμέλεια άρθρων ή την ενημέρωση ήδη διαμορφωμένων περιεχομένων με νέα στοιχεία, η δικτυακή πληροφόρηση δεν είναι αξιόπιστη. Ο αριθμός ψευδών πληροφοριών που κυκλοφορεί στο Ίντερνετ είναι τόσο μεγάλος ώστε οι αναγνώστες έχουν αρχίσει να τις αντιμετωπίζουν γενικά με καχυποψία, εκτός κι αν προέρχονται από κάποιο μέσο ενημέρωσης που κρίνεται αξιόπιστο -σε γενικές γραμμές, δηλαδή, όταν πρόκειται για κάποια καταξιωμένη επιχείρηση τύπου. Ακόμη και ο Νταν Γκίλμορ, του οποίου το βιβλίο «We the Media» («Εμείς, τα μέσα ενημέρωσης») διακηρύττει τις επαναστατικές προοπτικές της «δημοσιογραφίας των πολιτών», παραδέχεται: «Για τους επιτήδειους, τους απατεώνες και τους φαρσέρ κάθε βεληνεκούς, το Διαδίκτυο είναι μάννα εξ ουρανού». Και πιστεύει ότι η καχυποψία που δημιουργούν οι ηλεκτρονικές ψευδο-ειδήσεις παροτρύνει τους χρήστες να αναζητήσουν τις «πραγματικές» ειδήσεις στις ιστοσελίδες των βασικών «επώνυμων» της ενημέρωσης, γεγονός που επαυξάνει την επιρροή των τελευταίων: «Η ροή των μη αξιόπιστων πληροφοριών που βρίσκουμε στο Διαδίκτυο μπορεί να έχει ως παράδοξο αποτέλεσμα την ενίσχυση των μεγάλων μέσων, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα».

34. Στην παράγραφο που ακολουθεί:

α. Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξής της.

β. Να επισημάνετε τη συλλογιστική πορεία με την οποία αναπτύσσεται.

Από όλους τους πιθανούς ορισμούς θα προτιμούσα τον λιγότερο επιστημονικό, εκείνον που βρίσκεται στις απαρχές του οικολογικού κινήματος και που λέει ότι οικολογία είναι η φροντίδα για το περιβάλλον ζωής ως καθοριστικό παράγοντα της ποιότητας ζωής και της ποιότητας ενός πολιτισμού. Οι πρώτες μεγάλες εκδηλώσεις αυτής της φροντίδας αναπτύχθηκαν στη Βόρεια Αμερική, έπειτα στην Ιαπωνία, μετά στη Γερμανία, από όπου κέρδισαν και την υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτές οι εκδηλώσεις πήραν τη μορφή κινημάτων διαμαρτυρίας -που συχνά κατεστάλησαν βίαια- ενάντια στον σφετερισμό του δημόσιου χώρου από τις μεγάλες βιομηχανίες, τα αεροδρόμια, τους αυτοκινητόδρομους, που έρχονταν να ανατρέψουν, να μπετονοποιήσουν, να ρυπάνουν και να καταστήσουν τεχνητό το λιγιστό "φυσικό" περιβάλλον που απέμενε. Η αντίσταση των κατοίκων σε αυτή την εισβολή στο περιβάλλον ζωής τους δεν ήταν μια απλή "υπεράσπιση της φύσης". Ήταν πάλη ενάντια στην κυριαρχία, ενάντια στην καταστροφή ενός κοινού αγαθού από ιδιωτικές δυνάμεις υποστηριζόμενες από το κράτος, οι οποίες αρνούσαν το δικαίωμα των τοπικών πληθυσμών να επιλέγουν τον δικό τους τρόπο για να συμβιώνουν, να παράγουν και να καταναλώνουν.

35. Να εντοπίσετε τις λέξεις που χρησιμοποιούνται στο παρακάτω κείμενο με μεταφορική/ συν(υπο)δηλωτική σημασία και να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα της χρήσης τους (το λειτουργικό χαρακτήρα τους).

Η ανθρωπότητα ζει στον αστερισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη νέα αυτή πραγματικότητα. Εξάλλου, μάχες δίνονται και κερδίζονται για την κατάργηση της ασυλίας και της ατιμωρησίας των υπαιτίων για δολοφονίες, βασανιστήρια κι άλλες προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Στον αγώνα για την προάσπιση των θεμελιωδών ελευθεριών, η Ελλάδα επιδιώκει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει γίνει

σημαντική παράμετρος της εξωτερικής πολιτικής μας. Θα αποτελούσε βεβαίως εθελουφλία ο ισχυρισμός ότι η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα μας είναι ιδανική.

(Απόσπασμα κειμένου του Γιάννου Κρανιδιώτη, πρώην Ευρωβουλευτή)

36. Στην παρακάτω περίοδο να μετατρέψετε τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική και να επισημάνετε τη νοηματική διαφοροποίηση ανάμεσα στις δυο συντάξεις.

Η Τεχνολογία δεν μπορεί ούτε να ωφελήσει ούτε να βλάψει τους ανθρώπους. Αν αυτοί τη χρησιμοποιήσουν σωστά και κυρίως με μέτρο και φρόνηση, θα γευτούν τους καρπούς της. Αν όμως προβούν σε κακή χρήση, τότε η τεχνολογία προσθέτει δεινά στη ζωή τους.

37. Να χαρακτηρίσετε το ύφος των κειμένων που ακολουθούν. Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

1. Η σημερινή Ελλάδα υπάρχει ως έθνος και ως κράτος χάρη στο γεγονός ότι ο λαός της μιλά ελληνικά. Αν η ελληνική γλώσσα είχε χαθεί κι εδώ, όπως χάθηκε στη Βόρεια Βαλκανική, όπου μιλιόταν παλαιότερα, είναι αυτονόητο ότι εμείς σήμερα θα ήμασταν πολίτες ενός κράτους νοτιοσλαβικού ή αλβανικού. Η σημερινή γλωσσική ομοιογένεια των περιοχών του ελληνικού κράτους επικυρώνει με τον πιο εύγλωττο τρόπο την ιστορική ελληνικότητα των κατοίκων της. Έτσι η διατήρηση της ελληνικής γλώσσας σ' όλη την Ελλάδα αποκτά τη βαρύτητα του πιο συντριπτικού τεκμηρίου για την ιστορική επιβίωση του ελληνισμού. Μαζί της και χάρη σ' αυτήν επιζεί ιστορικά το ελληνικό έθνος. Μαζί της θα επιζήσει και στο μέλλον, χωρίς αυτή θα πεθάνει. Ύστερα από αγώνα χιλιετιών, αγώνα άγριο, αδυσώπητο, αδιάκοπο, αφού δέχθηκε σα βράχος τα κύματα των ξένων γλωσσών, έμεινε στη θέση της σαν απόρθητο τείχος. Η πάλη της αυτή μόνο με το μυθικό πάλεμα του Διγενή προς το χάρο μπορεί να παρομοιαστεί, με τη διαφορά ότι στο τέλος ο γλωσσικός Διγενής βγαίνει νικητής. «Νικήτρια του θανάτου» ονόμασε τη γλώσσα μας ο Παλαμάς. Αν θυμηθούμε πως ελληνική γλώσσα δεν σημαίνει τίποτε άλλο παρά ανθρώπους που μιλούν ελληνικά, καταλαβαίνουμε αμέσως όλο το βάθος του ιστορικού μηνύματος. Η ελληνική γλώσσα, η σημερινή ισοδυναμεί με την ιστορική επιβίωση της φυλής των Ελλήνων.

2. Οι Έλληνες της Μικρασίας με τους Τούρκους τότε ζούσαν αρμονικά μεταξύ τους. «Ο γείτονάς μου είναι ο φίλος μου», αυτό ίσχυε. Μετά οι Τούρκοι μας σέβονταν ιδιαίτερα, γιατί ήταν κατώτεροι πνευματικά. Αυτή την αίσθηση θέλησα να περάσω και στα «Ματωμένα χώματα», ότι οι λαοί δεν έχουν τίποτε να μοιράσουν, είναι αγνοί, ακόμα και οι πιο άγριοι. Άγριοι υπάρχουν και σε μας. Στο βιβλίο δεν υπάρχουν καλοί Έλληνες και κακοί Τούρκοι. Όλα τα δημιουργεί ο κακός πόλεμος. Φταίνε όλες αυτές οι αναστατώσεις, οι εθνικισμοί που γίνονται σοβινισμοί και ό,τι άλλο θες. Τότε ήταν, επίσης, η Μεγάλη Ιδέα, η οποία είχε καλλιεργηθεί πάρα πολύ και είχε συνεπάρει τους ανθρώπους της εποχής. Σε εποχές, όμως, που δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Κι εκεί είναι τα αιώνια δικά μας λάθη.

Ήταν επίσης οι σύμμαχοι, οι δικοί μας, οι Ευρωπαίοι, που ανάλογα με τα δικά τους συμφέροντα μας πάνε και μας φέρνουν. Είχα ένα διάλογο κατάλληλο γι' αυτό σε ένα βιβλίο, που, όμως, δεν προχώρησε. Μιλάει ο γιος με τον πατέρα για τα Βαλκάνια και λένε: «Μα εκείνα τα Μπαλκάνια είναι σαν το Μπακλαβά. Όπως εκείνον τον κόβουν φέτες-φέτες, έτσι κάνουν και με τα σύνορα». Δηλαδή, τα δικά μας λάθη και τα δικά τους συμφέροντα έρχονται και τα δυο μαζί, κι αυτός ο τόπος έχει μια παναιώνια τραγικότητα. Γι' αυτό και πάντα η τραγωδία στην Ελλάδα αναπτύχθηκε τόσο πολύ.

Λοιπόν, εγώ βλέπω χαμένο τον εικοστό αιώνα. Ο αιώνας αυτός έδωσε τα μεγαλύτερα οράματα και γκρέμισε τα μεγαλύτερα οράματα. Και είμαστε σε μια στιγμή που χάθηκε η ισορροπία, όχι μόνο

στην Ελλάδα αλλά παγκόσμια. Από τη στιγμή που έπαψε να υπάρχει το «αντίπαλον δέος» και βλέπουμε πια μπροστά μας μόνο την Αμερική, όλα είναι χαμένα. Και όλα αυτά τα πληρώνουμε με μια σειρά λάθη ανάλογα με 'κείνα της Μικράς Ασίας.

3. Ο τρόπος που καταναλώνουμε έχει, υποχρεωτικά, ως αποτέλεσμα το γεγονός ότι ποτέ δεν είμαστε ικανοποιημένοι, αφού δεν είναι το δικό μας πραγματικό, συγκεκριμένο πρόσωπο που καταναλώνει ένα πραγματικό, συγκεκριμένο πράγμα. Έτσι, αναπτύσσουμε μια ολοένα μεγαλύτερη ανάγκη για περισσότερα πράγματα, για περισσότερη κατανάλωση. Είναι αλήθεια ότι εφόσον το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού βρίσκεται κάτω από ένα ανεκτό επίπεδο συντήρησης, θα υπάρχει μια φυσική ανάγκη για περισσότερη κατανάλωση. Είναι επίσης αλήθεια ότι υπάρχει μια βασική ανάγκη για περισσότερη κατανάλωση, όσο ο άνθρωπος αναπτύσσεται πολιτιστικά και έχει πιο εκλεπτυσμένες ανάγκες για καλύτερη τροφή, για αντικείμενα καλλιτεχνικής απόλαυσης, βιβλία κτλ. Όμως η επιθυμία για κατανάλωση σήμερα έχει χάσει κάθε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες του ανθρώπου. Αρχικά, η ιδέα της κατανάλωσης περισσότερων και καλύτερων αγαθών είχε τη σημασία πως ένας άνθρωπος θα περνούσε καλύτερη, πιο ικανοποιητική ζωή. Η κατανάλωση ήταν μέσο για ένα σκοπό, αυτόν της ευτυχίας. Τώρα έχει γίνει αυτοσκοπός. Η σταθερή αύξηση των αναγκών μάς ωθεί σε μια συνεχώς μεγαλύτερη προσπάθεια, μας κάνει να εξαρτιόμαστε απ' αυτές τις ανάγκες, καθώς και από τους ανθρώπους και τα ιδρύματα με τη βοήθεια των οποίων τις ικανοποιούμε.

4. Οι ανθρώπινες ελλείψεις είναι πολλές και μπορούν να καλύπτονται μόνο μέσα από περιορισμένες κοινωνικές δυνατότητες. Οι ηγέτες οφείλουν να επαυξήσουν τις ανθρώπινες ευκαιρίες και να διευρύνουν τις κοινωνικές δυνατότητες. Η διαρκής μέριμνα για τον πολίτη αποτελεί σοβαρότατη υποχρέωση μιας αξιοπρεπούς ηγεσίας. Ο ευσυνείδητος πολιτικός άρχοντας περιφρουρεί τα εθνικά δίκαια και αναβαθμίζει τη θέση της χώρας στη διεθνή κοινότητα. Αξιοποιεί κάθε πρόσφορο μέσο με έντιμο τρόπο, κάθε φορά που δρομολογούνται δυσοίωνες προοπτικές. Εξυγιάνει τις κοινωνικές σχέσεις με την άμβλυση των κοινωνικών και πολιτικών αντιθέσεων. Διευθετεί τα μείζονα εθνικά θέματα με τρόπο που να μη θίγεται η εθνική ωφελιμότητα ούτε και να προσβάλλεται το κύρος της χώρας. Με ευέλικτους διπλωματικούς χειρισμούς μεριμνά για τη διευθέτηση των εξωτερικών υποθέσεων, χωρίς να αδιαφορεί για τη συσπείρωση, την ομοψυχία και την εσωτερική συνοχή στην ενδοχώρα. Γι' αυτό και χρειάζεται πλούσια πολιτική πείρα αλλά και πολιτική σκέψη ανοιχτή και πρόθυμη να αντιμετωπίζει τις εκπλήξεις των καιρών. Οι ηγεσίες οφείλουν να εναρμονίζονται με τα αιτήματα της κοινής γνώμης. Όταν το πολιτικό μέτωπο είναι αποστασιοποιημένο από την κοινωνική συνείδηση, η διαχείριση των κοινών καταντά πράξη προδοσίας. Ένα κυβερνητικό έργο θα τελεσφορήσει, όταν η κυβέρνηση έχει όχι μόνο την ανοχή αλλά και την υποστήριξη της πλειοψηφίας του λαού, που εκφράζεται με τη συνεργασία του.

38. α. Να ξαναγράψετε την επόμενη περίοδο, μετατρέποντας τη σύνταξη από υποτακτική σε παρατακτική.

Καιρός για μια στροφή λοιπόν, ώστε να καταστεί δυνατή η υπερνίκηση των αντιφάσεων της εποχής μας. Φυσικά η στροφή αυτή δεν σημαίνει επιπόλαιη περιφρόνηση ή συγκράτηση του τεχνικού πολιτισμού, μια συγκράτηση που ούτε εφικτή ούτε σκόπιμη είναι.

β. Να ξαναγράψετε την επόμενη περίοδο μετατρέποντας τη σύνταξη από παρατακτική σε υποτακτική.

Ενώ ο τεχνικός πολιτισμός τρέχει ασταμάτητα προς τα εμπρός, ο πνευματικός μένει στάσιμος, αν δεν υποχωρεί κιόλας.

39. Να εντοπίσετε τα γνωρίσματα του επιστημονικού λόγου στο παρακάτω κείμενο.

Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος «Δυτικός άνθρωπος» ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ου αιώνα. Ένα σημαντικό ποσοστό ευθύνης γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη «έκρηξη γνώσης» στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα τάξη πραγμάτων.

Έχουμε πλέον επιλύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της στειρότητας με τη χρήση μεθόδων τεχνητής αναπαραγωγής και ταυτόχρονα είμαστε σε θέση να επιλέξουμε το φύλο του παιδιού μας. Η πλήρης χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος αλλά και η υφιστάμενη απομόνωση και ο χαρακτηρισμός της λειτουργίας μερικών εκατοντάδων γονιδίων θα οδηγήσουν πιθανότατα στο εγγύς μέλλον στη θεραπεία πολλών ασθενειών. Γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί και τρόφιμα υπόσχονται ότι θα επιλύσουν το πρόβλημα του υποσιτισμού, όμως ταυτόχρονα δημιουργούν τεράστια βιοηθικά προβλήματα. Παράλληλα, η πρόσφατη κλωνοποίηση ζωντανών οργανισμών μπορεί να επιλύσει και αυτή θέματα υποσιτισμού και επάρκειας οργάνων, όμως εγκυμονείται κίνδυνος δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση και ταυτόχρονα αναδεικνύει επικίνδυνες απόψεις περί δημιουργίας μιας «αρίας φυλής».

40. Να επισημάνετε τα χαρακτηριστικά του παρακάτω κειμένου ομιλίας, αναφέροντας για το καθένα από ένα παράδειγμα:

Το 1958 έγραψα τα ακόλουθα: "Δεν υπάρχουν σαφείς διαχωριστικές διαφορές μεταξύ αυτού που είναι πραγματικό και αυτού που δεν είναι, ούτε του αληθούς και του αναληθούς. Δεν είναι απαραίτητο κάτι να είναι ή αλήθεια ή ψέμα. Μπορεί να είναι και τα δύο". Πιστεύω ότι αυτοί οι ισχυρισμοί εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα ως προς τη διερεύνηση της πραγματικότητας μέσω της τέχνης. Έτσι, ως συγγραφέας τούς υποστηρίζω, αλλά ως πολίτης αδυνατώ. Ως πολίτης οφείλω να αναρωτηθώ: Τι είναι αλήθεια; Τι είναι ψέμα;

Η γλώσσα στην πολιτική, όπως χρησιμοποιείται από τους πολιτικούς, δεν υπάγεται σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες, καθώς η πλειοψηφία των πολιτικών, όπως όλοι είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ενδιαφέρονται όχι για την αλήθεια αλλά για την εξουσία και τη διατήρησή της. Για να διατηρηθεί η πολιτική εξουσία είναι αναγκαίο οι πολίτες να παραμείνουν στην αμάθεια, να αγνοούν την αλήθεια, ακόμα και την αλήθεια της δικής τους ζωής. Ως εκ τούτου, ό,τι μας περιβάλλει είναι ένα απέραντο υφαντό από ψέματα, από τα οποία τρεφόμαστε.

Όπως ξέρετε, η δικαιολογία για την εισβολή στο Ιράκ ήταν ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν διέθετε ένα εξαιρετικά επικίνδυνο οπλοστάσιο όπλων μαζικής καταστροφής, κάποια από τα οποία μπορούσαν να πυροδοτηθούν μέσα σε 45 λεπτά, προκαλώντας τον όλεθρο. Μας διαβεβαίωσαν ότι αυτή ήταν η αλήθεια. Δεν ήταν. Μας είπαν ότι το Ιράκ συνεργάζεται με την "Αλ Κάιντα" και ότι είναι συνυπεύθυνο για την κτηνωδία της 11ης Σεπτεμβρίου. Μας διαβεβαίωσαν ότι αυτή ήταν η αλήθεια. Δεν ήταν. Μας είπαν ότι το Ιράκ απειλεί την παγκόσμια ασφάλεια. Μας διαβεβαίωσαν ότι ήταν αλήθεια. Δεν ήταν. Η αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική και έχει να κάνει με το πώς οι Ηνωμένες

Πολιτείες αντιλαμβάνονται το ρόλο τους στον πλανήτη και πώς επιλέγουν να παίξουν αυτό το ρόλο.

(Απόσπασμα από ομιλία του Χάρολντ Πίντερ)

41. Να εντοπίσετε τα χαρακτηριστικά του αποδεικτικού δοκιμίου στο κείμενο που ακολουθεί. Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

Ένας τομέας όπου ο αγώνας του γυναικείου φύλου στον εργασιακό χώρο συνεχίζεται είναι εκείνος του διαχωρισμού των επαγγελματιών σε αντρικά και γυναικεία: ένας διαχωρισμός που έχει περιοριστεί σημαντικά, χωρίς όμως και να έχει εξαφανιστεί. Η γυναίκα κατάκτησε το δικαίωμα της εργασίας, αλλά όχι ολοκληρωτικά· κατάκτησε τα πρώην αντρικά επαγγέλματα, αλλά όχι ολοκληρωτικά· κατάκτησε την ίση αμοιβή για ίση εργασία, αλλά όχι ολοκληρωτικά.

Σ' αυτό το διαχωρισμό των επαγγελματιών κατά φύλα, ο περιορισμένος αριθμός γυναικών στα πρώην αντρικά και η τεράστια πλειοψηφία τους στα ακόμη γυναικεία οφείλεται σε μian άρνηση πολλών αρρένων συζύγων να δεχτούν στο πλευρό τους την πετυχημένη επιστημόνισσα, επιχειρηματία, διευθύντρια εταιρίας κλπ., για το λόγο πως η επαγγελματική ακτινοβολία της γυναίκας τους κάνει να αισθάνονται προσωπικά και κοινωνικά μειωμένοι. Οφείλεται, επίσης, σ' ένα ποσοτικά σημαντικό κατάλοιπο καχυποψίας, που διατηρεί πάντα η κοινωνική βάση για τον επιστήμονα, ή τον επαγγελματία, που δεν ανήκει στο αρσενικό γένος. Οφείλεται, τέλος, στον παλιό μύθο, που δεν έχει αποβληθεί εντελώς από τη συλλογική συνείδηση, πως η γυναικεία επαγγελματική δραστηριότητα επιδρά βλαβερά στη λεγόμενη «θηλυκότητα». «Οι γυναίκες που εργάζονται σε επαγγέλματα κυριαρχημένα από άντρες, συχνά θεωρούνται μη σεξουαλικές. Μια γυναίκα που παίρνει στα σοβαρά τη δουλειά της, η γυναίκα της καριέρας, από παράδοση αντιμετωπίζεται σαν ο αντίθετος πόλος της θηλυκής γυναίκας».

Αξίζει να ειπωθεί και τούτο· αν εγκαταλείψουμε για λίγο τον ευρωπαϊκό εγωκεντρισμό μας και ρίξουμε μία ευρύτερη ματιά στον πλανήτη παρατηρούμε ότι, επαγγέλματα που στον ένα γεωγραφικό χώρο χαρακτηρίζονται αντρικά, στον άλλο θεωρούνται γυναικεία- και αντίστροφα. Για παράδειγμα, στην Ινδία και σε πολλές αφρικανικές χώρες, η δακτυλογραφία και η γραμματεία είναι εργασίες που ασκούνται κυρίως από άντρες, ενώ στα περισσότερα άλλα μέρη οι θέσεις αυτές κατέχονται από γυναίκες. Με την ύφανση και την οικοδομική, που η πρώτη ασκείται από γυναίκες στη Λατινική Αμερική και στην Αφρική, ενώ η δεύτερη από άντρες σε πάρα πολλές χώρες, στην Ινδία συμβαίνει το αντίστροφο: κυρίως άντρες στα υφαντουργεία, κυρίως γυναίκες στα εργοτάξια... Ενώ στα δυτικά κράτη το εμπόριο βρίσκεται, κατά πρώτο λόγο σε αντρικά χέρια και οι γυναίκες πλειοψηφούν ως πωλήτριες, στη Νιγηρία, στο Ζαΐρ, στη Γουινέα, στη Γκάνα και αλλού το γυναικείο φύλο κατέχει σχεδόν το μονοπώλιο τόσο του χοντρικού όσο και του λιανικού εμπορίου. Τόση είναι η οικονομική ευρωστία των γυναικών αυτών στις παραπάνω χώρες, ώστε έχουν οργανωθεί σε ισχυρότατα σωματεία που επηρεάζουν βαθιά και την οικονομική και την πολιτική τους ζωή.

Στην ίση αμοιβή για ίση εργασία, μετά τη νομοθετική της κατοχύρωση, φαίνεται ότι τρία αίτια συνεργάζονται για τη ντε φάκτο υπονόμυσή της: η φύση της ελεύθερης οικονομίας, με όλες τις δυσκολίες που εμπεριέχει στον αποτελεσματικό έλεγχο της εργοδοσίας· η ψυχρή αναλγησία μίας κατηγορίας εργοδοτών μπροστά στον ανθρώπινο παράγοντα· και ο εγγενής βιολογικός καταναγκασμός του γυναικείου φύλου, που έχει επωμιστεί το αποκλειστικό βάρος- με τη στιγμιαία ευχάριστη αρσενική συνεργεία- της διαιώνισης του είδους. Πρόκειται για αίτια, τα οποία ενεργώντας από κοινού ευνοούν και υποθάλλουν διάφορες σιωπηρές, υπόγειες, φευγαλέες, ανεξέλεγκτες διακρίσεις σε βάρος της εργαζόμενης γυναίκας.

42. Να εξακριβώσετε την ταυτότητα/ το είδος του παρακάτω κειμένου. Να απαντήσετε τεκμηριωμένα.

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Με αφορμή δημόσια τοποθέτησή σας για το όραμά σας για την εκπαίδευση, απευθύνομαι σε σας, ως απλός εκπαιδευτικός που δίνει – μαζί με τους συναδέλφους του – καθημερινά τη μάχη της για την αναβάθμιση του δημόσιου σχολείου και ως εκ τούτου ανησυχεί για τις συνέπειες του ανιέρου πολέμου που κάποιοι έχουν εξαπολύσει εναντίον των εκπαιδευτικών του δημοσίου.

Στόχος της επιστολής μου είναι να καλέσω εσάς, ως τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό, να στηρίξετε έμπρακτα εκείνους που τάχθηκαν να υπηρετούν με τις γνώσεις, τις δεξιότητες, το ήθος και το ζήλο τους το δημόσιο σχολείο στον τόπο μας: τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι βάλονται δημόσια με ατεκμηρίωτο, άδικο και ιδιαίτερα προσβλητικό τρόπο από συγκεκριμένους εκπροσώπους του τύπου, συγκεκριμένα οργανωμένα σύνολα, αλλά και από διάφορους - ανυποψίαστους ή μη - πολίτες, σε μια ενορχηστρωμένη και ανέντιμη επίθεση, υποψήφιο θύμα της οποίας είναι το δημόσιο αγαθό της παιδείας.

Είμαι βέβαιος πως αντιλαμβάνεστε πόσο επικίνδυνη μπορεί να καταστεί για την παιδεία του τόπου μας αυτή η δημόσια συκοφαντία, ο προπηλακισμός και η πλήρης απαξίωση της κοινωνικής προσφοράς των λειτουργών της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία εκδηλώθηκε πρόσφατα εξαιτίας των απεργιακών μέτρων των εκπαιδευτικών. Γνωρίζετε πως μαθητές και γονείς βομβαρδίζονται καθημερινά από τα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα ενημέρωσης, αφενός με ανακρίβειες και λανθασμένα στοιχεία αναφορικά με τα εργασιακά δεδομένα των εκπαιδευτικών (χρόνος εργασίας, καθήκοντα, ευθύνες, αμοιβές) και αφετέρου με προσβλητικά σχόλια για τις γνώσεις, την επαγγελματική επάρκεια, την προσωπικότητα και το ήθος των λειτουργών του δημόσιου σχολείου, τα οποία συχνά φτάνουν στα όρια της συκοφαντικής δυσφήμισης. Δε θα μεταφέρω τις καθ' όλα απαξιωτικές λεκτικές εικόνες που κυκλοφορούν μέσω των ηλεκτρονικών σελίδων κοινωνικής δικτύωσης, γιατί είμαι βέβαιη πως είστε γνώστης του θέματος. Είμαι, επίσης, βέβαιος ότι, ως θεσμικά ο πλέον αρμόδιος για θέματα παιδείας, αντιλαμβάνεστε τις κοινωνικές συνέπειες της χειραγώγησης της κοινής γνώμης και ιδιαίτερα τις επιπτώσεις αυτού του φαινομένου στη στάση των μαθητών απέναντι στο φορέα της γνώσης και της παιδείας και άρα απέναντι στην ίδια τη μόρφωση που τους παρέχεται από την πολιτεία.

Υποθέτω πως συμφωνείτε μαζί μου για τα εξής: Όταν ο μαθητής γίνεται συνεχώς δέκτης απαξιωτικών όρων για την εργατικότητα και τη γνώση του δασκάλου του (και χρησιμοποιώ τον όρο «δάσκαλος» όπως τον χρησιμοποίησε ο μεγάλος παιδαγωγός Ε. Παπανούτσος), γίνεται επιρρεπής στην αμφισβήτηση ακόμη και του πλέον εργατικού και επαρκούς εκπαιδευτικού. Όταν οι γονείς των μαθητών μας εκφράζονται με ασέβεια απέναντι στο δάσκαλο, η μάχη για την ανάπτυξη του αλληλοσεβασμού και της αλληλοεκτίμησης στην παιδαγωγική διαδικασία γίνεται με προκαθορισμένα αρνητικά δεδομένα εις βάρος των ίδιων των αξιών και των παιδαγωγικών αρχών του σχολείου. Όταν τα κίνητρα και οι προθέσεις του εκπαιδευτικού απέναντι στους μαθητές του παρουσιάζονται διαστρεβλωμένα (π.χ. δεν εργάζεται για να τους στρέψει στα φροντιστήρια), όταν η αφοσίωση στην εργασία, η προσφορά, η εντιμότητα, ο ζήλος της συντριπτικής πλειονότητας των εκπαιδευτικών αποσιωπούνται, ενώ τη θέση τους παίρνουν παραπλανητικά στοιχεία και κακολογίες περί παραπαιδείας εις βάρος του συνόλου των εκπαιδευτικών, το αίσθημα της εμπιστοσύνης του

μαθητή απέναντι στο δάσκαλο κλονίζεται. Κι όταν τα πρότυπα της γνώσης αναιρούνται, ο αγώνας που όλοι εμείς δίνουμε καθημερινά στην τάξη, αλλά και μέσα από τις άλλες σχολικές δραστηριότητες, για να καλλιεργήσουμε μια θετική στάση απέναντι στο μορφωτικό αγαθό, απέναντι στις πνευματικές και κοινωνικές αξίες της παιδείας, είναι εκ των προτέρων, αν όχι χαμένος, άριστος.

Πιστεύω, επίσης, πως ως επιστήμονας έχετε πλήρη επίγνωση ότι, όταν στα μάτια του νέου ανθρώπου ο παιδαγωγός παρουσιάζεται ως «ένας αργόσχολος και κακομαθημένος προνομιούχος που νοιάζεται μόνο για τα χρήματα», όλο το σύστημα αξιών στο οποίο στοχεύει το δημόσιο σχολείο αποδυναμώνεται, κλονίζεται, καταρρέει.

Κύριε Υπουργέ,

Έχοντας δώσει χαρακτηριστικά από την αρχή της ανάληψης των καθηκόντων σας «το χαμόγελο» ως το νέο σύμβολο του σχολικού κλίματος, πιστεύω πως διακρίνατε τη σημασία που αποκτά το αίσθημα της αυτοεκτίμησης και η αναγνώριση της αξιοπρέπειας σε εκείνους που καλούνται σήμερα να υλοποιήσουν το όραμα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης για ένα ανθρώπινο και δημοκρατικό σχολείο. Πώς, όμως, μπορούν σήμερα οι εκπαιδευτικοί να στηρίξουν το δικό σας και το δικό τους, το κοινό μας όραμα για το δημόσιο σχολείο, εάν το κύρος τους καταρρακώνεται καθημερινά από θρασείες αυτοαναγορευθέντες «δημόσιους δικαστές», εάν προσβάλλεται και εξευτελίζεται με τόση ευκολία η αξιοπρέπεια τους, εάν αισθάνονται ότι αγωνίζονται μόνοι για τη διάσωση του κοινωνικού αγαθού της παιδείας με άνισους όρους και σε συνθήκες που δημιούργησαν οι πολέμιοι της δημόσιας εκπαίδευσης;

Και επειδή δεν αμφιβάλλω ότι συμμερίζεστε την αγωνία των εκπαιδευτικών για τη συστηματική απαξίωση του ρόλου του δημόσιου σχολείου· ότι και δικό σας όραμα είναι η διαμόρφωση υγιούς προσωπικότητας των νέων μέσα από ένα σχολείο αλληλοσεβασμού, αλληλεγγύης, συνεργασίας και δημιουργικότητας· ότι έχετε διαπιστώσει την επαγγελματική και παιδαγωγική επάρκεια, την εντιμότητα και την εργατικότητα της συντριπτικής πλειοψηφίας των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στα σχολεία μας ότι έχετε επίγνωση του πολύπλευρου έργου και της προσφοράς τους, θέλω να πιστεύω πως δε θα διστάσετε να ανταποκριθείτε στις απαιτήσεις των καιρών για ειλικρινή και τεκμηριωμένη στήριξη των πραγματικών συνεργατών σας – των εκπαιδευτικών - στον κοινό μας αγώνα για αναβάθμιση του δημόσιου αγαθού της παιδείας στον τόπο μας.

Αναμένοντας τις ενέργειές σας προς τερματισμό της ψευδολογίας, των παραπλανητικών και συκοφαντικών ισχυρισμών των «δημόσιων κατηγορών» μας, δηλώνω, ως εκπαιδευτικός, ότι το μοναδικό «υπερπρονόμιό μου» είναι ότι εργάζομαι με νέους ανθρώπους, το ήθος των οποίων δεν έχει ακόμη διαφθαρεί από την υποκρισία της εποχής μας.

Με τιμή

Α. Π., Εκπαιδευτικός

Επαναληπτικές ασκήσεις

KEIMENO

Πώς διαγράφεται, όμως, η μελλοντική εξέλιξη της Ελληνικής στον αιώνα που έρχεται; Είναι αλήθεια ότι η Ελληνική διατρέχει κινδύνους που μπορεί να την οδηγήσουν σε μια κρεολή (μιγαδοποιημένη) μορφή γλώσσας ή ακόμη και σε εξαφάνιση; Ισχύουν τα περί αγλωσσίας των νέων και ο κυμαινόμενος-ανάλογα με τους «εκτιμητές» της γλώσσας – αριθμός των λέξεων που χρησιμοποιούν οι νέοι από 100 έως 500 και, το πολύ, 1000 λέξεις; Κινδυνεύει πράγματι να χαθεί η γλώσσα από τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών; Θα περιθωριοποιηθεί από τις ισχυρές γλώσσες της Κοινότητας; Θα εξαγγλισθεί η Ελληνική μέχρι πλήρους αλλοιώσεως; Δεν συμμερίζομαι αυτή την κινδυνολογία. Τα πράγματα, η βελτίωση στη χρήση της γλώσσας από τη δεκαετία του '70 στη δεκαετία του '90, επιτρέπουν μια βάσιμη αισιοδοξία για ακόμη μεγαλύτερη βελτίωση στη γλώσσα μας υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Καταρχάς, καμία ζωντανή γλώσσα δεν χάνεται όσο υπάρχουν άνθρωποι που τη μιλούν. Μόνο καταστάσεις στον χώρο της φαντασίας οδηγούν σε τέτοιες «γλωσσικές εξαφανίσεις». Εκείνο που πρέπει να μας ανησυχεί και να μας κρατάει συγχρόνως σε συνεχή εγρήγορση και μέριμνα για τη γλώσσα μας είναι η ποιότητα των Ελληνικών που χρησιμοποιούμε. Αν πιστέψουμε ότι η γλώσσα δεν είναι ένα απλό εργαλείο επικοινωνίας αλλά ανθρώπινη αξία που συνδέεται άμεσα με μια βαθύτερη έννοια εντιμότητας στην επικοινωνία, δηλαδή με το πόσο ουσιαστικά, πόσο ειλικρινά, πόσο αποκαλυπτικά θέλουμε να συναντήσουμε ο ένας τον άλλο όταν επικοινωνούμε είτε ως δημιουργοί λόγου (ομιλητές) είτε ως αποδέκτες λόγου (ακροατές / αναγνώστες), τότε θα ενδιαφερθούμε περισσότερο ως άτομα και ως κοινωνία να αποκτήσουμε στέρεη γλωσσική παιδεία και να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες επιλογών (στο λεξιλόγιο, στη σύνταξη, στη δόμηση γενικά του λόγου) που μας προσφέρει η γλώσσα. Τότε, από γνώση και ευαισθησία γλωσσική, και την ξένη λέξη θα αποφύγω εκεί που μπορώ να χρησιμοποιήσω μια ελληνική (αφού δεν θα βλέπω τη γλώσσα ως ευκαιρία επίδειξης) και τις πολλαπλές δυνατότητες του ηλεκτρονικού υπολογιστή θα αξιοποιήσω ποικίλα λεξικά, γλωσσικά βοηθήματα και οδηγίες για την σύνταξη κειμένου κλπ.) και θα προσέξω να μιλήσω και να γράψω καλύτερα τη γλώσσα μου. Γιατί άλλο άγνοια και άλλο βιασύνη και προχειρότητα. Ο νέος που κατηγορούμε για τις 500 λέξεις δεν είναι ο ίδιος αυτός που γράφει μια κανονική έκθεση στο σχολείο, που συναγωνίζεται χιλιάδων άλλων νέων στις εισαγωγικές εξετάσεις ή που εξετάζεται προφορικά σε διάφορα αντικείμενα, χρησιμοποιώντας πολύ περισσότερες, μερικές χιλιάδες εναλλασσόμενων λέξεων;

Να ξεκινήσουμε από αλλού, λοιπόν, και άλλο να είναι το μέλημά μας για την γλώσσα στον 21^ο αιώνα. Όσο καλύτερα γνωρίζει κανείς τη γλώσσα του τόσο λιγότερο κινδυνεύει από ξένες επιρροές, από αδυναμίες και από όποια έννοια γλωσσικής εξασθένησης ή ατονίας. Αυτό σημαίνει πως πρέπει πρώτα-πρώτα να αρχίσουμε από τα παιδιά που πρέπει να τα κάνουμε να αγαπήσουν τη γλώσσα. Να διαβάσουν κείμενα: εξωσχολικά βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, ποικίλα κειμένων με προσεγμένο λόγο. Να διδάξουμε πιο σωστά και πιο αποτελεσματικά, δηλαδή επικοινωνιακά, τη γλώσσα στο σχολείο, τη γραπτή αλλά και την –πάντοτε παραμελημένη– προφορική. Να διδάξουμε παράλληλα και συμπληρωματικά τη διαχρονική διάσταση της Ελληνικής, τα «παλιότερα Ελληνικά» μας, και να δώσουμε έμφαση κατά τη διδασκαλία στην ετυμολογική πλευρά του λεξιλογίου (βασικές ρίζες-σημασίες, οικογένειες λέξεων) και στην επαφή των παιδιών με κείμενα. Να αξιοποιήσουμε τις εκπληκτικές δυνατότητες που προσφέρουν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές

με την σύνταξη έξυπνων, προσεγγμένων, έγκυρων, ποιοτικών προγραμμάτων γλώσσας, διευκολύνοντας την πρόσβαση όλων σ' αυτά. Η εξ αποστάσεως παιδεία για μεγάλους και μικρούς με προγράμματα γλώσσας, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει κανένας σπίτι του όποτε και όσο θέλει, προγράμματα ελκυστικά με αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας των πολυμέσων (κειμένου, ήχου, εικόνας), είναι ένα άλλο όπλο που μπορεί να αξιοποιηθεί, αφού ο 21^{ος} αιώνας είναι φανερό ότι θα είναι ο αιώνας της πληροφορικής.

Η σύγχρονη Ελληνική αναπτύσσεται ραγδαία στις μέρες μας, και στα χρόνια που θα ακολουθήσουν ακόμη περισσότερο· «τρέχει» λιγγωδώς σαν υπερσύγχρονο μεταφορικό όχημα– ανυποστήρικτη κατά κανόνα– και αγωνιά να δηλώσει τις εκατοντάδες όρων και λέξεων που επιβάλλουν η σύγχρονη τεχνολογία, οι ασύλληπτοι ρυθμοί εξέλιξης των επιστημών και οι πολλαπλές επινοήσεις που μπαίνουν καθημερινά στη ζωή μας. Η «κοινοτική Ελληνική», οι χιλιάδες μεταφρασμένων κοινοτικών κειμένων και οι ποταμοί πληροφοριών που μεταφέρονται μέσα από αυτά διαμορφώνουν και αυτά νέα κατάσταση στη γλώσσα μας... Αφού η Ελλάδα δεν είναι παραγωγός τεχνολογίας και αφού δεν βρίσκεται στην πρωτοπορία των επιστημών, είναι υποχρεωμένη να παρακολουθεί εκ των υστέρων και να προσπαθεί να δηλώσει ελληνικά όρους και λέξεις που πρωτοεμφανίζονται σε ξένες γλώσσες, ιδίως στην Αγγλική. Πόσο σωστά, αποτελεσματικά και μακροπρόθεσμα έχουμε οργανώσει την κάλυψη των νέων αυτών γλωσσικών αναγκών, που τον 21^ο αιώνα θα πολλαπλασιάζονται όλο και περισσότερο; Υπάρχει οργανωμένος φορέας (κουραστήκαμε να το φωνάζουμε) που να αντιμετωπίζει συνολικά, υπεύθυνα και συστηματικά τις ανάγκες απόδοσης των ξένων όρων και λέξεων; Όχι. Όλα γίνονται-εκτός ελαχίστων χωρών-αποσπασματικά και εκ των ενόντων. Κι όμως δεν υπάρχει πιο άμεση ανάγκη –και καλύτερη άμυνα της γλώσσας μας στους ξενισμούς- από τη θέσπιση ενός τέτοιου φορέα. [...]

Ο Σεφέρης γράφει κάπου ότι η ελληνική γλώσσα «για καλό ή για κακό είναι από τις πιο συντηρητικές γλώσσες του κόσμου». Ενώ βυθίζεται στα βάθη των αιώνων, προσθέτουμε εμείς, η σύγχρονη Ελληνική έχει μια ευρύτερη αναγνωρισμένη συνέχεια και συνοχή, μια στενή λεξιλογική και δομική σχέση με τις παλιότερες ιστορικές μορφές της, ακόμη και με την αρχαία Ελληνική. Αυτό σημαίνει –επιβεβαιώνεται ιστορικά- ότι η Ελληνική 40 αιώνες τώρα χωρίς διακοπή και επιβιώνει και εξελίσσεται δυναμικά και λειτουργεί αυτόνομα, όπως κάθε άλλη ζωντανή γλώσσα. Το γεγονός αυτό είναι και η πιο αντικειμενική απάντηση στο ερώτημα ποια θα είναι η πορεία της Ελληνικής στον 21^ο αιώνα.

*Διασκευή κειμένου του Γ. Μπαμπινιώτη
(καθηγητή γλωσσολογίας),
εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 04-01-1998*

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Στο πλαίσιο του μαθήματος της έκφρασης-έκθεσης, να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας περιληπτικά το κείμενο σε 120-140 λέξεις. Έπειτα, να ετοιμάσετε τη συνοπτική περίληψή του που θα δοθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας, στη στήλη παρουσίασης κειμένων.

B1. Να ερευνήσετε τον τρόπο ανάπτυξης της 2^{ης} παραγράφου του κειμένου.

- B2.** Με ποιους τρόπους οργανώνεται ο λόγος στη 2^η παράγραφο του κειμένου;
- B3.** Ποιο είναι το θέμα με το οποίο καταπιάνεται ο συγγραφέας και ποια η θέση του;
- B4.** Ποιους τρόπους πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενό του;
- B5.** Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην 3^η παράγραφο; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
- B6.** Αφού εντοπίσετε το επιχείρημα στο χωρίο της 4^{ης} παραγράφου: **«Η σύγχρονη Ελληνική αναπτύσσεται ραγδαία ... σε ξένες γλώσσες, ιδίως στην Αγγλική.»**
- α.** Να γράψετε τη δομή του.
 - β.** Να το αξιολογήσετε.
 - γ.** Να το χαρακτηρίσετε ως προς την πορεία της σκέψης και το είδος των προτάσεών του.
- B7.** Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο για την 2^η παράγραφο του κειμένου.
- B8.** Να δικαιολογήσετε το ότι η 3^η και η 4^η παράγραφος του κειμένου αποτελούν μία νοηματική ενότητα.
- B9.** Να καταγράψετε τη συνοχή και τη συνεκτικότητα μεταξύ των δύο πρώτων παραγράφων του κειμένου.
- B10.** Να καταγράψετε τη λογική οργάνωση του κειμένου.
- B11.** Να κάνετε το διάγραμμα του κειμένου, τόσο το συνοπτικό όσο και το εκτενές.
- B12.** Γιατί ο συγγραφέας χρησιμοποιεί στην 4^η παράγραφο του κειμένου:
- α.** τις ευθείες ερωτήσεις,
 - β.** τις διπλές παύλες,
 - γ.** τις παρενθέσεις,
 - δ.** τα εισαγωγικά,
 - ε.** την άνω τελεία,
 - στ.** το α' πληθυντικό πρόσωπο,
 - ζ.** τα αποσιωπητικά,
 - η.** την ποιητική λειτουργία της γλώσσας στην τελευταία περίοδο;
- B13.** **«Αυτό σημαίνει –επιβεβαιώνεται ιστορικά- ότι η Ελληνική 40 αιώνες τώρα χωρίς διακοπή και επιβιώνει και εξελίσσεται δυναμικά και λειτουργεί αυτόνομα, όπως κάθε άλλη ζωντανή γλώσσα. Το γεγονός αυτό είναι και η πιο αντικειμενική απάντηση στο ερώτημα ποια θα είναι η πορεία της Ελληνικής στον 21^ο αιώνα.»:**

Γιατί επιλέγεται στο χωρίο αυτό του κειμένου από το συγγραφέα το γ' πρόσωπο αντί του α' προσώπου;

- B14.** *«Αφού η Ελλάδα δεν είναι παραγωγός τεχνολογίας και αφού δεν βρίσκεται στην πρωτοπορία των επιστημών, είναι υποχρεωμένη να παρακολουθεί εκ των υστέρων και να προσπαθεί να δηλώσει ελληνικά όρους και λέξεις που πρωτοεμφανίζονται σε ξένες γλώσσες, ιδίως στην Αγγλική.»:*
- α.** Η σύνταξη είναι παρατακτική ή υποτακτική στο παραπάνω απόσπασμα του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
 - β.** Τι ύφος διαμορφώνει η σύνταξη αυτή;
- B15.** Να μετατρέψετε στις ακόλουθες φράσεις του κειμένου τη συν(υπο)δήλωση σε δήλωση:
- α.** *«καμία ζωντανή γλώσσα».*
 - β.** *«η γλώσσα δεν είναι ένα απλό εργαλείο επικοινωνίας».*
- B16.** Να εντοπίσετε την αναλογία στην αρχή της 4^{ης} παραγράφου του κειμένου, να την χαρακτηρίσετε και να σχολιάσετε τη χρήση της.
- B17.** Να αιτιολογήσετε τη χρήση του παραδείγματος από το συγγραφέα στο τέλος της 2^{ης} παραγράφου του κειμένου.
- B18.** Να αποδώσετε με την αναφορική-λογική λειτουργία της γλώσσας την ακόλουθη φράση του κειμένου: *«Ενώ βυθίζεται στα βάθη των αιώνων (η σύγχρονη Ελληνική)…»*
- B19.** Να εντοπίσετε στο κείμενο:
- α.** τρία γλωσσικά χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου.
 - β.** τρία χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου στην 3^η παράγραφο του κειμένου.
 - γ.** τρία χαρακτηριστικά του διαφημιστικού λόγου (κοινωνική, μη κερδοσκοπική διαφήμιση) στην 3^η παράγραφο του κειμένου.
 - δ.** τρία χαρακτηριστικά του γραμματειακού είδους της επιφυλλίδας.
 - ε.** ένα χαρακτηριστικό του γραμματειακού είδους του άρθρου ως προς το θέμα του κειμένου.
 - στ.** το χαρακτηριστικό του γραμματειακού είδους του αποδεικτικού δοκιμίου που το διαφοροποιεί από το στοχαστικό δοκίμιο ως προς την οργάνωση του κειμένου.
 - ζ.** τη διαχρονικότητα του θέματος του κειμένου και σε ποιο γραμματειακό είδος προσιδιάζει.
- B20.** Να αιτιολογήσετε τη θέση ότι στόχος του συγγραφέα είναι να διδάξει. Σε τι

διαφέρει, όμως, το κείμενό του από τη διδαχή;

- B21.** Υποθέστε ότι ο Γ. Μπαμπινιώτης εκφωνεί το κείμενό του ως Υπουργός Παιδείας στη Βουλή.
- α.** Να το κατατάξετε στο Δίκαιο ή στον Άδικο Λόγο, αιτιολογώντας την επιλογή σας.
 - β.** Να διαμορφώσετε τον πρόλογο και τον επίλογο με τέτοιον τρόπο, ώστε να αποκτήσει τα στοιχεία της ομιλίας.
 - γ.** Να δώσετε στα ίδια μέρη του κειμένου (πρόλογο-επίλογο) στοιχεία επιστολής προς τον πρωθυπουργό.
- B22.** Να αποδώσετε την πρώτη παράγραφο του κειμένου με μορφή ημερολογίου.
- B23.** Να ανασκευάσετε την ακόλουθη θέση: *«Η γλώσσα μας κινδυνεύει να χαθεί από τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών.»*
- B24.** Να σχολιάσετε το ρηματικό χρόνο στη φράση της τελευταίας παραγράφου του κειμένου: *«Ο Σεφέρης γράφει κάπου...»*.
- B25.** Να σχολιάσετε την έγκλιση των ρημάτων στην ακόλουθη περίοδο του κειμένου (3^η παράγραφος): *«Να ξεκινήσουμε από αλλού, λοιπόν, και άλλο να είναι το μέλημά μας για την γλώσσα στον 21^ο αιώνα.»*